

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ
ՄԱՆԿԱՆՑ

3

ԶՄԵՌԻՄԱՆ

ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐ

տենները, իրենց աղղային ընկե-
րութենէն հրաման ելաւ որ գերու-
թիւնը վերցուի, ամէն մարդ աղատ
ըլլայ: Սե գերիները աս լսածնուն
պէս, մտուրնին դրին որ աղատու-
թիւննին նախ իրենց տէրերուն դէմ
բանեցընեն. ուստի միաբանեցան,
խօսք դրին, օր որոշեցին՝ իրենց
տէրերը սպաննելու: Բայց աս չա-
րութիւնը մտածող գերիներուն մէջ
ումանք ալ դտնուեցան որ մտածե-
լով թէ պարապ տեղը սրչափ ան-
մեղ արիւն պիտի թափի, սկսան
դողալ ու սոսկալ. մանաւանդ եր-
բոր կը մտմըտային թէ շատերը ի-
րենց բարերարներուն ալ արիւնը
պիտի մտնեն:

Ասանկ բարեսիրտ գերիներէն
մէկն ալ հարուստ ու ողորմած խա-
թունի մը կը ծառայէր: Աս ըսած
խաթունս չէ թէ միայն ուրիշ Գաղ-
ղիացոց պէս իր գերիները չէր նե-
ղեր ու չէր չարչըրկեր, հապա նաև
մեծ գութ կը ցուցընէր վրանին. ինչ
պէս թէ իրեն եղբայրներն ըլլային՝

անանկ կը սիրէր զիրենք . « Ամէնքս
մէկ Սատուծոյ ստեղծուած ենք կ'ը-
սէր , Սատուած կ'ուզէ որ ամէնքս
ալ արքայութիւն երթանք . անոնց
համար ալ նոյն շնորհքը պատրաս-
տեր է » : Եւ աս մտածմունքները
դորձնական կերպով յայտնի կ'երև-
ցընէր : Շատ անգամ գերիներուն
հիւանդ եղած ատենը , կերակուրը
և ուրիշ ամէն պէտք եղած բաները
իր ձեռքովը կը տանէր անոնց : Ա-
նոր համար գերիներն ալ մօր պէս
կը սիրէին զինքը , ու անունը մեծ
պատուով ու զովեատով բերաննին
կ'առնէին :

Խել մը ատեն կար որ խաթունը
կը տեսնէր իր Մատթէոս անունով
հաւատարիմ գերին քաշուած ու
տրտում . իր ամէն օրուան ծառա-
յութիւնները կ'ընէր , բայց պաղ
կերպով մը . անանկ որ խաթունին
առջևը աչուրներն ալ վեր չէր վեր-
ցընէր . ասով յայտնի կ'իմացընէր
թէ ծածուկ բան մը ունի սրտին
մէջ : Առջի բերանը կարծեց թէ գու-

ցէ հիւանդութիւն մը ունենայ , սկը-
տաւ ամէն շարժմունքը դիտել , բայց
բան մը չհիկրցաւ խմանալ . մինակ
այսչափ հասկըցաւ որ իր դերիին
տրամութիւնը օրէ օր աւելնալու
վրայ է :

Համարձակեցաւ օր մը առանձին
հարցուց , թէ աս բանի օր է՝ տըր-
տում ես , ինչ ունիս : « Ա՛խմանաս
խաթուն » ըսաւ դերին . ու մէկէն
հեռացաւ անկէց : Աս խօսքը խա-
թունը աւելի մտմտութի մէջ ձգեց .
ուստի նորէն ստիպեց դինքը որ ա-
ռանց ծածկելու գորցէ , թէ և ցա-
ւալի բան ըլլայ : Ան ատենը խեղճ
դերին սկսաւ լալ , ու թողութիւն
խնդրեց ըսելով թէ չեմ կրնար
դուրցել , վասն զի սոսկալի երդում
ըրեր եմ , ու պահելու չըլլամ նե՛-
պատիժս մահ է : Յաթունին երե-
սին դոյնը մէկէն նետեց :

Քիչ մը մտածելէն ետքը դարձաւ
ըսաւ դերին . « Ինձի կ'երևնայ , թէ
Ներսիսացոց դէմ խորհուրդ մը կայ
ձեր մէջը . բայց Մսիտթէոս , նորէն

կը խնդրեմ, իրարը զուրցէ ինձի՝ որ
կարենամ իմ զգուշութիւններս ը-
նել :

— Զուրցածդ իրաւ է, խաթուն .
բայց չըլլայ թէ նշան մը տաս . չէ
նէ դուն ալ կը մեռնիս, ես ալ : Ա-
րտվհետե հրամանքդ ինքիլովէդ կաա-
կած առեր ես աս բանիս վրայ, կարճ
խօսքով կրնամ ես հասկըցնել հրա-
մանոցդ, որ բոլոր կողիիս գերինե-
րը մէկտեղ խօսք գրեր են որ աս
լուսնին լրման օրը անխնայ մեռցը-
նեն Ներսիսացիները, ու անոնց բա-
ները թալլեն . և թէ որ մեզմէ մէկը
ուրիշի ըսէ աս բանս, կամ նշան
մը տայ, անոր պատիժը մինակ մահն
ըլլայ : Բայց հրամանքդ մի վախ-
նար . մենք ամէնքս որ հրամանքիդ
ճառայութեան մէջն ենք՝ խօսք գը-
րինք որ խալըսցընենք դհրամանքդ .
հրամանքիդ համար մեռնիլը մենք
աշուրնիս առեր ենք, ինչուան որ
ապահով տեղ մը պահենք գրեզ, որ
ետքը կարենաս անկէց Ներսիս
վախչիլ : Մենք ոչ երբէք յանձն

կ'առնենք մեր բարերարին արիւնք
մտնելու » :

Խեղճ կնիկը սա բաներս լսելով՝
քիչ մնաց որ ինքդինքը կը կորսըն-
ցընէր : Մատթէոս կրցածին չափ
սիրտ տուա իրեն, վերջապէս « Մեր
սէրը հրամանոցդ փորձով ցուցը-
նելու համար, ըսաւ, ահա հրամա-
նոցդ ամէն ազնիւ ու սուղ բաները
կը տանինք մէկ ապահով տեղ մը
կը պահենք, ուստի որչափ արժաթ
ունիս նէ՛ տուր ինձի, տանիմ՝ ա-
նանկ տեղ մը պահեմ, որ ամենեկին
չիկրնան թշնամիները դանել » :

Ողորմելի կինը սկսաւ մտմբտալ
թէ ինչպէս պիտի թողու իր հարրս-
տութիւնը, երկիրները, տունը տե-
ղը, և թէ ո՞րիտէ ինչ նեղութիւն-
ներ պիտի քաշէ. ինչ վախ, ինչ
սրտադող պիտի ունենայ ան ահա-
զին սոսանձին անապատներուն մէջ
զողերու ու դադաններու ձեռքէն :
Ստոնք մտածելէն բոլոր արիւնք
պաղեցաւ, լեզուն բռնուեցաւ, պա-
տասխան մը չիկրցաւ տալ : Աւելի

կ'ուզէր հոն մէկէն մեռնիլ, քան թէ այրի մը մէջ երթալ ահ ու վախով հալիլ մաշիլ: Քայց զերիին տուած խրատն ալ մտիկ չընելու՝ սիրտը առաջ չէր երթար, մանաւանդ որ ազէկ կը ճանչնար իր զերիներուն հաւատարմութիւնն ու սէրը:

Երբոր քիչ մը սիրտ առաւ նէ, դնաց լալով խաչելութեան ոտքն ընկաւ, սկսաւ ասանկ աղօթք մը ընել. « Աստուած իմ, քու արարածներուդ կենացը ու մահուան տէրը դուն ես, տէր իմ, դուն մինակ կրնաս զիրենք ինչուան անդունդը ձգել ու նորէն խալըսել. դուն զիտես քու աղախինիդ սրտին տապնապը, դուն օգնէ ինձի, ու թէ որ քու կամքդ է՝ խալըսէ զիս, թէ որ կ'ուզես որ ելլամ աս աշխարհէս, անդին դոնէ ողորմէ ինձի: Աստուած իմ, քու կամքդ իմինս է, ինչպէս որ կ'ուզես՝ անանկ ըլլայ »:

Աղօթքը լմընցընելէն ետքը սիրտ առաւ, ոտք ելաւ, շատ բաներ հարցուց իմացաւ Մատթէոսէն, ետքը

որչափ արծաթեղէն որ ունէր, ժողովեց առաւ լաթի մը մէջ պլլեց՝ ձեռքը տուաւ :

Ան հաւատարիմ ծառան պաղաւ իր խաթունին ձեռքը, առաւ կապոցը, ծածուկ տեղ մը պահեց, որ դիչերը անկէց ալ առնէ անտառը տանի : Ասանկ քանի մը դիչեր երթալով իր խաթունին ամէն սուղ բաները փախցուց : Թէպէտ ինչուան ան ատենը սա բաները մարդու չէր իմացուցած, բայց հարկաւոր սեպեց որ իր խաթունին ուրիշ մէկ քանի դերիներուն ալ իմացընէ : Ասոնք լսածնուն պէս գովեցին իրեն խելքը, ու իրենք ալ սոթաուեցան որ հարկաւոր բաները տանին կրեն անտառը, որպէս զի խաթունը ամենեին նեղութիւն մը չիքաշէ անապատին մէջը : Նոյն դիչերը ան դերիներէն ինը հոգի եկան, իրենց խաթունին մնացած բաները, և մէկ քանի ամսուան կերակուր ալ առին անտառը տարին :

Վերջապէս եկաւ հասաւ ան սու-

կալի օրը . բայց գերիները ամենևին
դրսուանց բան չէին խնայքներ : Ա-
ռաւօտանց կանուխ եկաւ Մատ-
թէոսը , իր խաթունին ըսաւ թէ
փախչելու ասենն է : Եւ ամէն կող-
մանէ բանը ապահով լինցընելու
համար յարդէ կապոց մը շինեց ,
իւր խաթունին լաթերը անոր հազ-
ցոց , գլուխը հին գիշերնոցներէն
մէկը դրաւ , ու պառկեցոց անկող-
նի մը մէջ : Խաթունին գերիները
խօսք տուեր էին մէկալներուն , որ
ան սենեակը վազեն՝ իրենց խա-
թունը մեռցընեն :

Երբոր ամէն բան պատրաստ էր ,
խաթունը ցաւազին կերպով մը դար-
ձաւ նայեցաւ նորէն աշուրները լե-
ցուած իր երկիրներուն վրայ , ու ե-
լաւ դնաց : Չանաց դրսուանց ամե-
նևին արամութեան նշան մը չիցու-
ցընել . շատակ ելաւ դնաց իր շարա-
րի եղէգներուն երկիրը , ուր քա-
ռասուն գերի կեցեր կ'աշխատէին :
Առջինին պէս սկսաւ ուրախու-
թեամբ դովել գիրենք , քաջալերել ,

ու խոստացաւ որ աղէկ բարի ձեռք
տայ : Անկէ ելաւ դնաց դէպ 'ի ան-
տառը . բայց կասկած չխտալու հա-
մար՝ առաջ անտառին բերանը նըս-
տաւ որ հանգչի . հոն կերաւ կէսօ-
րուան կերակուրն ալ , ինչուան որ
սկսաւ մթըննալ : Ան ատենը ելաւ
Մատթէոսին հետ մէկտեղ անտա-
ռին մէջ դէպ 'ի ներսերը դարկաւ ,
ու սկսան փախչիլ : Խել մը ատեն
սաստիկ նեղութեամբ սասանկ քա-
լելէն ետքը , երբոր զիչերուան մու-
թը աղէկ մը կոխեց , Մատթէոս
դարձաւ՝ հոս քիչ մը յողնութիւն
առնենք ըսաւ : Ան միջոցին շուտ
մը ելաւ ծառի մը վրայ , ու նորէն
վար ինջաւ : « Ամէն բան լմընցեր
է ըսաւ դողդըղալով . իմ կատաղի
քաղաքացիներս ուղածնին կ'ընեն
կոր . բոլոր քաղաքը կրակ կտրեր
է , անտաքակոյս հրամանոցդ տունն
ալ բռնկած է . աղէկ որ հրաման-
քիդ կեանքը ապահով է : Հրամա-
նոցդ փախչիլը՝ միայն մէկ քանի
հաւատարիմ գերիներդ գիտեն , ու

րոնք աւելի յանձն կ'առնեն մեռնիլ՝
քան թէ զհրամանքնիդ մատնել :

— Ո՛վ Մատթէոս, ըսաւ կիներ,
քանի կ'երթամ աւելի կ'իմանամ
կոր քու բարեսրտութիւնդ ու հա-
ւատարմութիւնդ, աս զիս խալը-
տելդ ու իմ բաներս փախցընելդ
մէկ բարիք մըն է որ ես յաւիտեան
պիտի շինուանամ : Ի՞նչ փոխարէն
կրնամ ես ընել այսչափ բարերա-
րութեան որ դուն ինձի կը ցուցը-
նես : Ասկէ ետքը դուն իմ զերիս
չես, իմ բարերարս ու բարեկամս
ես : Աղատ ես ասկէց ետքը, բայց
թէ որ կ'ուզես նէ մէկտեղ երթանք
Եւրոպա . հոն երբոր ես իմ աղղա-
կաններուս առնը հասնիմ նէ, ձեռ-
քէս եկած բարիքը կ'ընեմ քեզի,
և մեռնելէս ետքը բոլոր ունեցածս
բուկինդ ըլլայ :

— Խաթուն, աս խօսքերդ մեծ
ցաւ են իմ սրտիս . աս զիտցիր որ ես
քեզի հետ կու դամ ուր որ երթալու
ըլլաս . ամենեին ես իմ շահուս հա-
մար չեմ ընելք աս բանս, հատա

միայն իմ սէրս՝ իմ երախտադի-
տութիւնս քեզի ցըցունելու համար:
Մտքերնիդ բերէք թէ իմին վեր-
ջի անդամ հիւանդացած ատենս,
ինչպէս հողացիք զիս, ան բաները
ոչ երբէք ես սլիտի մտնամ. հրա-
մանքդ չըլլայիր նէ՛ ես հիմա մեռած
էի. ամէնքը զիս երեսի վրայ թո-
ղուցեր դացեր էին. միայն հրա-
մանքդ զիս չիթողուցիր. զիչեր ցո-
րեկ քովէս չիհեռացար, ու երբոր
քիչ մը ազէկնալ սկսայ, նայեցար
որ ուժս ազնիւ մաւիտեկ կերակուր-
ներով տեղը բերես. ուրեմն ինչ է
անոնց զիմացը հիմակուան իմին ը-
րածս » :

Մատթէոս զեռ խօսքը չիլմընցու-
ցած՝ մէյմըն ալ յանկարծ սոսկալի
ոտքի ձայն մը լսուեցաւ նոյն ան-
տառին բերանը: Խեղճ կիներ ինչ
ընելիքը չէր զիտեր. իսկ կտրինճ ծա-
ռան վաղեց ելաւ ծառի մը վրայ,
որ նայի թէ ինչ ձայն է: Տեսաւ որ
խել մը մարդիկ ձեռուրնին վառած
ջահերով դէպ ՚ի իրենց անտառը

կը վազեն՝ դադանի պէս կանչուրու-
տելով :

Շուտով ինչաւ ծառէն , բռնեց
խաթունին ձեռքէն , « Փախչինք ,
փախչինք ըսաւ . դեռ աղէկ մը չենք
հեռացած . ձեռք իյնալու վախ չու-
նիմ . բայց որչափ կրնանք նէ հե-
ռու փախչինք աստեց կատաղութե-
նէն » : Աս ըսելով սկսան շիտակ
հիստիսէն դէպ 'ի հարաւ երթալ :
Մէկ ժամի մը չափ քալելէն ետքը
կեցան . խաթունը ծառի մը տակ
նստաւ , ծառան ալ ելաւ նայեցաւ
որ ձայն ձուն չիկայ , ամէնքը իրենց
տեղը քաշուեր են . բայց կրակը
դեռ չէր մարած : Ան դիչերը քանի
դեղեր այրեցան մոխիր դարձան .
երկինքը կաս կարմիր կտրեր էր ,
կղզին ալ կարծես թէ կրակէ ծով
մըն էր : Մատթէոս վար ինչաւ ծա-
ռէն , « Ալ վախ չիկայ ըսաւ , ամէն-
քը տները թալլելու ետեէ են . մենք
առաւօտը կը հասնինք ան տեղն որ
հրամանոցդ բաները պահեր եմ . կը
յուսամ թէ երկու օր չանցնիր ,
դրսէն ալ լուր մը կ'առնենք » :

Խաթունը սաստիկ յողներ էր ,
ու կէսօրու ընէն ետքը բերանը բան
չէր դրած . և սակայն սիրտ ըրաւ ,
որք ելաւ , սկսան նորէն առաջ եր-
թալ : Արևը երևցաւ լեռներուն մէ-
ջէն . անտառին թանձր ծառերուն
ճայրերը կամաց կամաց սկսան սս-
կեցոյն ճառագայթներէն փալփալ-
լիլ : Աս մէկ անտառ մըն էր որ մար-
դու որք դեռ չէր կոխած հոն . ա-
հագին ծառերը չորս դին բուներ
էին , և անոնց ճիւղերը լայն լայն
տերեւներով ինչուան գետինը կը
հասնէին : Չորս դին լեռներ , ձո-
րեր , բլուրներ . ծառերուն վրայ
հազարաւոր գոյնզգոյն մեծ ու սրըղ-
տիկ թռչուններ , թռթակներ , սո-
խակներ իրենց գանազան անուշ
ձայներովը անտեղին լռութիւնն ու
առանձնութիւնը մոռցրնել կուտա-
յին :

Վերջապէս խալըսեցան ան աշ-
խատալի ճամբորդութենէն , ու հա-
սան տեղերնին , որ էր ժայռերուն
մէջ բացուած ընդարձակ այր մը :

զերբը նաւակ մը պիտի գայ որ բա-
ներդ անոր մէջը դնենք : Աշանա-
լու ատեն շիկար , ուստի ան միջո-
ցին որ քիչ մը ուտելու բան պատ-
րաստելու հետ էր , ան վեց կտրիճ-
ները բաները ժողվեցին կապկըպե-
ցին : Խաթունը խել մը բան գա-
տեց որ իրենց ընծայ տայ՝ ըրած ե-
րախտիքներնուն փոխարէն . բայց
բարի ծառաները ամենևին յանձ-
շառին , ըսելով թէ մեզի ամէն ըն-
ծայէն մեծ փոխարէն ան է որ մեր
բարերար խաթունին կեանքը խա-
լըսենք : Շատ խնդրեց որ առնեն ,
բայց ճար չեղաւ : Աերջապէս եր-
թալու ատենը եկաւ . ութը հողի ե-
լան ճամբայ՝ սկսան դէպ 'ի ծովե-
զերբը երթալ : Աշնանային դեղե-
ցիկ գիշեր մըն էր . բոլոր երկնքի
աստղերը մարդըրտի պէս կը փալ-
փըլէին . ատեն ատեն ալ բարակ
հով մը կը փչէր , ու կարծես թէ իր
անուշ դովութեամբը վերջի բարեր
կուտար ճամբորդներուն :

Բաները նաւակը դրին . խոկ խա-

Թունը նաւակը մտնելէն առաջ ընկաւ դետին , լալով շնորհակալ եղաւ Աստուծոյ որ դիմքը անբաւ դիւթեամբը խալըսեց ան հաղարատոր մարդիկներուն մէջէն որ մեռան : Յանձնեց ինքզինքը և Մատթէոսը Աստուծոյ . ոտք ելաւ , թողութիւն խնդրեց ան դերիներէն որ վրանին փոռն տեղը կասկածեր էր , ու մտաւ նաւակը . դերիներն ալ մէկ բերան բարի ճանապարհ կանչեցին իրենց բարերարին :

Յիսուն օրէն հասան Արապոնա ամէն յաջողութեամբ : Մատթէոսը ոչ երբէք թողուց իր խաթունը , ու մէկտեղ երջանկութեամբ անցուցին իրենց օրերը :

բերէր իրեն, երբեմն հաւկիթներ,
երբեմն ալ ուրիշ վայրի կենդանի-
ներ: Այրէն քիչ մը հետո գետ-
նէն պղտիկ աղբիւր մըն ալ կը բը-
խէր ու առուակ մը եղած կը վա-
զէր, ան ջուրը խմելու ու լուացուե-
լու կը դործածէին: Ասանկով ա-
միաներ անցան, և խաթունը թէ-
պէտ մինակ էր ան առանձնութեա-
նը մէջ, բայց կեանքը ապահով էր,
և ապրուստի հարկաւոր բաները բո-
լոր ունէր. միայն քանի որ կը մը-
տածէր թէ ասոր վերջը ո՛ւր պիտի
երթայ, տարակոյսը զինքը կ'առ-
նէր: Տարիներ կրնային անցնիլ
ինչուան որ նաև մը դար հոն, վասն
զի ան խռովութենէն ետքը վտճա-
ռականները վախերնէն առուտու-
րի չէին դար ան կողմին:

Օր մը այրին բերանը աս բաներս
մտածելով արտում նստեր կողով
կը հիւսէր, մէյմըն ալ ձայն մը ա-
ռաւ որ կարծես թէ ծառերուն մէ-
ջէն մարդ մը կուգայ՝ ճիւղերը բաժ-
նելով ու ճամբայ բանալով: Ինքը

ներս քաշուցաւ ու նշան տուաւ
Մատթէոսին որ մօտիկնայ, ու ա-
ռանց երևնալու նայի թէ եկողն ո՞վ
է: Ծառան մէկէն ճանչցաւ թէ իր
ընկերներուն մէկն է: Ահա մար-
դը, խաթունին ոտքը ընկաւ, ու ա-
նոր խեղճ վիճակին ցաւակցութիւն
ցուցընելէն ետքը դուրցեց թէ սպա-
նիացի նաւ մը տեսանք որ Պրազի-
լէն կու դայ կոր, և հոս մօտ նա-
ւահանդիստ մը պիտի մտնայ. մեր
ընկերներէն քանի մը հողի ծածուկ
պիտի երթան խօսին նաւապետին
հետ որ հրամանքդ ու ծառագ իր
նաւը առնէ. բայց առաջ կ'ուզենք
հրամանքիդ կամքն ալ խմանալ:

Խաթունը շատ գովեց իրենց ջան-
քը, ու ըսաւ. թէ որ կարելի ըլլար՝
հիմա մէկէն ճամբայ կ'ելլէի: Եւր
դերին մէկէն ոտք ելաւ, առաւ իր
նիզակն ու դնաց: Արկրորդ օրը նոյն
ատենը նորէն եկաւ, հետն ալ ու-
րիշ հինգ հողի, ամէն բան պատ-
րաստ է ըսաւ, ուստի պէտք է որ
աս գիշեր ճամբայ ելլանք. ծովե-

զերբը նաւակ մը պիտի գայ որ բաներդ անոր մէջը դնենք : Աշանալու ատեն չիկար , ուստի ան միջոցին որ քիչ մը ուտելու բան պատրաստելու հետ էր , ան վեց կտրիճները բաները ժողվեցին կապկըպեցին : Խաթունը խել մը բան դատեց որ իրենց ընծայ տայ՝ ըրած երախտիքներնուն փոխարէն . բայց բարի ծառաները ամենևին յանձչառին , ըսելով թէ մեզի ամէն ընծայէն մեծ փոխարէն ան է որ մեր բարերար խաթունին կեանքը խալըսենք : Շատ խնդրեց որ առնեն , բայց ճար չեղաւ : Աերջապէս երթալու ատենը եկաւ . ութը հոգի ելան ճամբայ՝ սկսան դէպ 'ի ծովեզերքը երթալ : Աշնանային դեղեցիկ զիշեր մըն էր . բոլոր երկնքի աստղերը մարդըրտի պէս կը փալփըլէին . ատեն ատեն ալ բարակ հով մը կը փչէր , ու կարծես թէ իր անուշ դովութեամբը վերջի բարեր կուտար ճամբորդներուն :

Բաները նաւակը դրին . խոկ խա-

Թունը նաւակը մտնելէն առաջ ընկաւ դետին , լալով շնորհակալ եղաւ Աստուծոյ որ զինքը անբաւ զթութեամբը խալըսեց ան հաղարատոր մարդիկներուն մէջէն որ մեռան : Յանձնեց ինքզինքը և Մատթէոսը Աստուծոյ . ոտք ելաւ , թողութիւն խնդրեց ան դերիներէն որ վրանին փուճ տեղը կասկածեր էր , ու մտաւ նաւակը . դերիներն ալ մէկ բերան բարի ճանապարհ կանչեցին իրենց բարերարին :

Յիսուն օրէն հասան Արսալոնա ամէն յաջողութեամբ : Մատթէոսը ոչ երբէք թողուց իր խաթունը , ու մէկտեղ երջանկութեամբ անցուցին իրենց օրերը :

ՎԵՅՆԵՐՈՐԴ ԻՐԻԿՈՒՆ

Խոստովանակք .

Ասկէ առջի շաբաթը Մարկեղոս
սին դեղը մէկ ցաւալի դիպուած մը
հանդիպեցաւ , որ շատ կսկիծ ու
դայթակղութիւն տուաւ ամէնուն :

Երիտասարդին մէկը վեր 'ի վե-
րանց քիչ մը ուսմունք սորվելէն
ետքը՝ հիւանդացաւ , անկողին ըն-
կաւ . ու թէ և բանը ծանր էր , բայց
ինքը ամենևին չէր ուզեր մեռնելու
պատրաստութիւն տեսնել՝ խոստո-
վանիլ ու հաղորդուիլ : Իր ծնողքը
բարեպաշտ ու աստուածավախ դե-
ղացիներ էին . շատ աղաչեցին որ
խօսք մտիկ ընէ ու դարձի դայ , բայց
անօգուտ . վասն զի ան ողորմելին
միտքը զրեր էր որ ոչ երբէք խոս-

տովանանք ըլլայ. ինչու որ չէր հաւ-
տար թէ խոստովանահայրները ա-
մէն իրենց լսած մեղքերը ծածուկ
պահեն :

Բարի աւագերէցը շատ անգամ
դնաց խօսեցաւ ան անդեղջ երի-
տասարդին հետ որ կարենայ միա-
քը փոխել . բայց անիկայ իրեն մէկ
քանի անկարգ ընկերներուն խօս-
քին նայելով իր անդղջութեանը
մէջ մնաց ու չարաչար հողին փը-
չեց :

Աւագերէցը դիտէր որ իր ժողո-
վրրդին միտքը կրնայ աս բանէս
պղտորած ըլլալ, անոր համար կի-
րակի օրը աղէկ քարոզ մը խօսե-
ցաւ աս նիւթիս վրայ, ու ասան-
կով ան շար օրինակին ուժը կոտ-
րեց :

Ասով ալ դո՛հ չըլլալով, երբոր
պարոն Մարկեղոսին տղաքը իր
տունը եկան՝ աս պատմութիւնս
պատմեց, որ եկեղեցական պատ-
մութիւններէն առած է :

Պոհեմիայի Աինչեպալա թաղա-
ւորին թաղուհին շատ խելացի ու
բարեպաշտ կին մըն էր : Ասիկայ
իրեն խոստովանահայր ընտրեց
Յովհաննէս անունով սուրբ քահա-
նան , որ Ներսիսէ քաղաքը ծնած
էր , ու Փրակայի մայր եկեղեցիին
կանոնիկոսներէն մէկն էր : Աս
մեծ դժուար պաշտօնը որ չուզելով
վրան առեր էր , հպարտութեան
տեղը աւելի խոնարհութեան պատ-
ճառ եղաւ իրեն , վասն զի ինքը աս-
տուածային նախանձաւորութեանը
հետ սքանչելի խոհեմութիւն ալ ու-
նէր : Հաւատոյ ճշմարտութիւնները
խօսքով քարոզելէն աւելի՛ իր սուրբ
վարքովը կը հաստատէր : Եր գի-
տութիւնն ու իմաստութիւնը ամէ-
նուն պատկառելի ըրեր էր զինքը :
Բոլոր քաղաքը իր խօսքէն դուրս
չէր ելլար , աղքատներուն բարե-
բարն էր , ցաւաղարներուն հայրը ,
որբերուն ու այրիներուն պաշտ-
պանն էր : Մոլութեան թշնամի ,
հարուստներուն խորհրդական , ա-

ապրինութեան ջատագով : Անբաւ
դրադանք ունէր , բայց իր ամէն օ-
րուան մտածականէն ոչ երբէք կը
պակասէր , դրեթէ բոլոր իր ժամա-
նակը հիւանդներ հոգալու , խոս-
տովանանք լսելու կ'անցընէր , ու
ամենեին մէկ պարտքէն ալ չէր
պակասեր :

Թագաւորին առջևը քարոզ տը-
ւած ատենը անանկ աղատ՝ անանկ
համարձակ կը խօսէր ամէն բան ,
որ կարծես թէ սուրբ Յովհաննէս
Մկրտիչն էր Հերովդէսին դիմացը
եղած , իրաւցընէ ալ իր անուանակ-
ցին առաքինութիւնները ունէր :
Բանը առ է որ իր վախճանն ալ ա-
նոր վախճանին նման պիտի ըլլայ
եղեր :

Թագուհին ամէն բան իր խոհեմ
ու առաքինի խոստովանահօրը խօս-
քովը կ'ընէր : Իսկ թագաւորը ա-
նոր ներհակ՝ նախանձոտ ու կաս-
կածոտ մարդ մը ըլլալով , իր բա-
րեպաշտ ընկերոջը առաքինութիւ-
նը փորձել կ'ուզէր , և անոր ան-

կեղծ հաւատարմութեանը դէմ ան-
հաւատ բռնաւորի մը պէս կը վա-
րուէր հետը, քան թէ քրիստոնեայ
թագաւորի մը պէս: Բայց Յովհան-
նէս քահանային վրան ալ մեծ հա-
մարմունք ունէր. ուստի մեծամեծ
պատիւներ ու պարգևներ կու տար
անոր, բայց անիկայ միշտ ծանրէն
կը քաշէր առնելու: Աս բաներս
լսելով բոլոր քաղաքը կը զարմա-
նային ան քահանային առաքինու-
թեանը վրայ, ու օրէ օր աւելի սէր
կը կապէին վրան:

Թագաւորին անհամութիւնը քա-
նի դնաց սաստկացաւ թագուհին
դէմ, ինչուան սպառնալիքներ ալ
սկսաւ ընել: Խեղճ թագուհին թա-
գաւորին բարկութիւնը անցընելու
համար ինչ ընելիքը չէր գիտեր.
իր խոստովանահօրը խօսքին նայե-
լով, կը ջանար ամէն կերպով իր
կողմանէ ամենևին անոր բարկու-
թեան կամ կասկածանքի առիթ մը
չիտայու: Բայց իր բոլոր ջանքը
պարտապ ելաւ. կարծես թէ իր սուս-

քինութիւնները թաղաւորին սըր-
տին մէյակէկ փուշ կ'ըլլային . ուստի
համբերելէն 'ի դատ ուրիշ ճար չի-
դտաւ :

Օր մը երբոր թաղուհին խոստո-
վանանքէն կը դառնար , թաղաւորը
կատաղութեամբ վրան բրդաւ , չե-
խնեց յանդիմանեց ու առջիկէն վարն-
տեց :

Ետքը մէկէն կանչել տուաւ խոս-
տովանահայրը ըսաւ . « Ա'ուզեմ հի-
մա հոս մէկէն զուրցես ինծի իմ
թաղուհիս խոստովանած մեղքե-
րը » : Պատասխան տուաւ Սատու-
ծոյ ծառան հանդարտ սրտով , թէ
ատ ըսածդ ըլլալու բան չէ . խոս-
տովանութեան խորհուրդը ոչ եր-
բէք կրնայ յայտնուիլ , և խոստո-
վանանքի մէջ խոսած բաները ա-
նանկ են՝ ինչպէս թէ ամենեին լը-
սած չըլլայի :

« Ինծմէ վախնալու բան մը չու-
նիս , ըսաւ թաղաւորը , ես քեզմէ
լսածս ուրիշի ամենեին չեմ զուր-
ցեր . ուստի ըսէ համարձակ , մի
վախնար , բան չիկայ :

— Գիտնաս որ ես աս բանիս մէջ
քու կամքդ ընեմ նէ, Սատուծոյ
հրամանին դէմ ըրած կ'ըլլամ, որ
իմ խղճմտանքիս ամենեկին ձեռք
չիտար :

— Էյ, սիրտս մի նեղացըներ, ինչ
կարծես թէ իմ խօսքս մտիկ ընես
նէ՛ փոխարէնը չես առներ. դուր-
ցէ, ինչ բարիք կ'ուզես որ ընեմ
քեզի, ըսէ. ես պատրաստ կեցեր
եմ ամէն խնդրուածքդ մէկէն կա-
տարելու. մինակ կ'օգտէ որ իմ
կնկանս խոստովանած մեղքերը
դուրցես ինձի :

— Շատ կը ցաւիմ, թաղաւոր,
դիս ատանկ բռնադատելուդ հա-
մար. ուստի կը խնդրեմ որ պա-
րապ տեղը չիյոզնիս կամքդ կատա-
րել տալու. վասն զի ինչուան ետքի
չունչս մտիկ պիտի չընեմ ըսածդ :
Թէ որ մէկ ուրիշ բանով մը կրնամ
ձառայութիւն մը ընել հրամանոցդ
կամ հպատակներուդ՝ պատրաստ
եմ բոլոր սրտանց հնադանդելու.
միայն թէ խղճմտանքս անարատ
մնայ :

— Ատանկ ուրեմն զիս բանի տեղ
չես սեպեր հա՞. անանկ է նէ նայէ
թէ անուշութեամբ ընել չխտուածս՝
ինչպէս բոնութեամբ պիտի ընել
տամ քեզի : Այդչափ պնդազուտիս
կենալուդ տես թէ ինչպէս պիտի
ցաւիս՝ երբոր տանջանքներու մէջ
մտնաս : Պէտք ըլլայ նէ մահն ալ
պատրաստ է քու անհրազանդու-
թեանդ պատիժ :

— Ես պատրաստ եմ ամէն բան
քաշելու, միայն թէ ինձի դուրցուած
ծածուկ բաները չիցայտնեմ : Պիտ-
նաս որ ոչ քու ինձի սպառնացած
մահդ և ոչ տանջանքներդ մէկ խօսք
մը կրնան ինձի դուրցընել տալ ըն-
կերոջդ խոստովանանքէն :

— Բաւական է, ինձի այսչափ
նախատինք ընելուդ՝ ալ չեմ դիմա-
նար » ըսաւ թագաւորը բարկու-
թեամբ, ու հրաման տուաւ որ բանտ
տանին ան սուրբ խոստովանա-
հայրը : Մէկէն ղինուորները Յով-
հաննէսին վրան վաղեցին, տարին
մութ բանտ մը դրին :

Թագաւորին առ ըրած անդդա-
մութիւնը քաղաքացիք երբոր խնա-
ցան, ամէնքն ալ թագաւորին դէմ
ուր ելան, ու դիտնալով քահա-
նային առաքինութիւնն ու բարե-
պաշտութիւնը, և խնանալով թէ իր
պարտքին մէջ հաւատարիմ դանուե-
լուն համար թագաւորին առ բար-
կութեանը հանդիպեր է, սկսան
կանչուրուտել, սպառնալ, ըսելով
թէ կ'երթանք բանտը կը կոխենք,
անմեղ քահանան կը խալըսենք :
Թագաւորը առ բանս չսելով վախ-
ցաւ, սուրբը բանտէն հանեց, բայց
իր չար հետաքրքրութենէն ետ չի-
կեցաւ : Յովհաննէս որ բանտին
մէջը քաշած նեղութիւններէն ա-
մենեկն չէր վախցած, նորէն իր
առջի պաշտօնը ձեռք առաւ, ու
սկսաւ խեղճ մարդիկներուն օգնու-
թիւն հասնիլ : Բայց կարծես թէ
մարդարէութեամբ խնացաւ թէ դըլ-
խուն գալիք կայ. կամ թէ ինչպէս
իր պատմութիւնը դրողները կ'ը-
սեն, Սասունմէ ըլլալիքը յայտ-

նուեցաւ իրենն . ուստի իր ամէն բա-
ներուն կարգ դրաւ , ու սկսաւ մեռ-
նելու պատրաստութիւն տեսնել :
Թագուհին իր կողմանէ ամէն հը-
նարք ու ջանք բանեցուց , որ իր էր-
կանը սիրտը կակըղցընէ : Անկէց
ի դատ սկսաւ պաք ու ծով պահել ,
տեսակ տեսակ ճգնութիւններ ընել
որ թագաւորին միտքը փոխուի .
բայց ինչ շահ . վասն զի անոր բար-
կութիւնը քանի դնաց աւելցաւ , ու
անանկ կուրցաւ միտքը որ ամենեկին
չէր ուզեր բանի մը մտիկ ընել :
Միտքը հաստատ դրեր էր , թէ
սուրբ քահանան իրեն նախատինք
ըրաւ , անոր համար պէտք է զինքը
մեռցընել : Աս չարութիւնը կատա-
րելէն առաջ ծածուկ մարդիկ խըր-
կեց որ համոզեն զինքը . բայց սուր-
քը միշտ ամուր կեցաւ իր խօսքին
վրայ , ըսելով թէ եկեղեցին ու մեր
հաւատքը ինձի հրաման չիտար որ
խոստովանանքի մէջ լսած բաներս
ուրիշի ըսեմ : Ամէն խոստմունք
պարզե մերժեց նորէն , և կտրիճ

կերպով կ'ըսէր, թէ պատրաստ եմ
ամէն նեղութիւն ու տանջանք քա-
շելու :

Աս միջոցիս Յովհաննէսը ուխտի
զնաց Պոլեալաւ քաղաքը, ուր հին
ատենէն 'ի վեր Աստուածածնայ
հրաշագործ պատկերքը կար: Հոն
սուրբ Աստուածածնայ սուրբ ըն-
կաւ՝ աղաչեց բոլոր սրտանց որ օղ-
նէ իրեն ան նեղ ատենը, ու նորէն
սիրտ առնելով՝ խոստացաւ Աս-
տուծոյ որ ինչուան ետքը հաւատա-
րիմ մնայ իր պարտքին մէջ: Ետքը
դարձաւ Փրակա, ճամբան անդա-
դար աղօթք ընելով: Պէտք եղաւ
որ դալու ատենը թաղաւորին պա-
լատին դիմացէն անցնի, թաղաւորը
պատուհանէն տեսաւ զինքը, ու ի-
րեն կանչեց: Յովհաննէս համար-
ձակ զնաց քովը, ու երբոր թաղա-
ւորը սկսաւ բարկանալ, սուրբը իր
սիրտը հանդիստ ու հանդարտ բըռ-
նեց, ու ամենեկին պատասխան չի-
տուաւ անոր խօսքերուն: Ան ատե-
նը թաղաւորը աւելի կատղելով,

հրամայ որ տանին մութ ու խաւար
տեղ մը գոցեն զինքը ինչուան իրի-
կուն : Գիշերուան մութը կոխելուն
պէս հանեցին սուրբը՝ տարին Մու-
տաւա գետին քովը : Հոն թաղաւո-
րը նորէն հարցընել տուա , կը
զուրցէ թէ չէ : Երբոր սուրբը նո-
րէն առջի ըսածը զուրցեց , մէկէն
ձեռքը ոտքը կապեցին ու գետը նե-
տեցին :

Թաղաւորը աս ըրած չարիքը
ծածկելու համար , խել մը ստակ
տուա ան գահիճներուն որ մարդու
չխմացընեն . բայց Աստուած իրեն
ժառային վրայ իր խնամքը ցըցուց .
որ երկրորդ օրը ձկնորսները գտան
մարմինն ու առին եկեղեցի մը տա-
րին :

Աս սպանութեան ձայնը մէկէն
բոլոր քաղաքը տարածեցաւ . ա-
մէնքը սկսան լալ ողբալ , ըսելով
թէ ինչպէս կորսընցուցինք մեր
հայրը , մեր սիրելի բարեկամը , մեր
բարերարը : Մայր եկեղեցիին կա-
նոնիկոսները թաղաւորին բարկա-

նալէն ամենեին չիվախցան, փա-
ռաւոր թաղում ըրին իրենց ընկե-
րոջը, և ան եկեղեցիին մէջ թաղե-
ցին զինքը, ուր որ իրեն հրաշալի
քարոզութիւնովը այնչափ մարդիկ
դարձի բերեր էր:

Մէկէն սկսաւ գերեզմանէն հը-
րաշքներ ըլլալ. և իմացուեցաւ որ
Սասունաձ իր ծառան արքայութեան
մէջ սուրբերուն փառքին հասուցեր
է: Սա սրբոյն մարտիրոս եղած օրն
էր մայիսի 16ին: Սնկէց ետքը քա-
նի որ բարեպաշտներուն ջերմե-
ռանդութիւնը աւելցաւ, հրաշքներն
ալ շատցան, ու բոլոր Պոհեմիայի
բնակիչները մասնաւոր կերպով
խոստովանանքի պաշտպան բռնե-
ցին զինքը: Վրան իրեք հարիւր
տարիի չափ անցնելէն ետքը, Պո-
հեմիային եպիսկոպոսները աղաչե-
ցին սրբազան պապին որ հանդի-
սով տօնեն առ երանելի նահատա-
կը:

Բացին իրեն գերեզմանը 1719ին
տարիլի 14ին, տեսան որ միտը հա-

լեր էր . բայց լեզուն անանկ ամ
բողոք ու անապական մնացեր էր ,
որ կարծես թէ նոր մեռած էր սուրբ
քահանան : Հիմա աս լեզուն փա-
ռաւոր ամանի մը մէջ դրած՝ Փրա-
կայի մայր եկեղեցին կը պահուի
մեծ պատուով : Բենեդիկտոս ԺԳ
սրբազան պապը աղէկ մը քննելէն
ետքը՝ հրաման հանեց որ աս սուր-
բը տօնուի :

Ահա այսպէս Աստուած թող տը-
ւաւ որ սուրբ քահանայ մը իր ա-
րիւնը թափէ խոստովանանքին
դադանիքը չկայտնելուն համար .
որ անով վերնայ մէջտեղէն շատ
մարդիկներուն ան սուտ կարծիքը ,
որ կ'ըսեն թէ քահանաները ծածուկ
չեն պահեր խոստովանութեան բա-
ները : Այսչափ անհաւատներ ու
հերեափկոսներ ելեր են , բայց մէկը
չէ կրցած խոստովանանքին դէմ
դուրցելու համար աս պատճառան-
քը բերել՝ թէ քահանաները խոս-
տովանանքէ լսած բաներնին ուրի-
շի կ'իմացընեն : Անոնց խոստովա-

Նանքի դէմ խօսելուն առջի պատ-
ճառք իրենց հպարտութիւնն է. ա-
նոր համար է որ խոստովանանքին
սքանչելի օգուտները չեն ուղեր
տեսնել : Մոլութիւններուն դէմ
խոստովանանքէն դժուար սանձ
չունի մեր սուրբ հաւատքը . ասոր
ճշմարտութիւնը ամէն մարդ իր
սիրտը քննել ուղէ նէ՛ աղէկ կը
հասկընայ :

ԵՕԹՒՆԵՐՈՐԴ ԻՐԻԿՈՒՆ

Մտտո զոչրցսդը իր սուտերովը
կը պատժուշի .

Սկովտիայի գեղերէն մէկուն մէջ
Արթուր անունով ծեր մը կար որ
աղքատսիրութեանը համար մեծ ա-
նուն հաներ էր: Ասիկայ աղջիկ
դաւակ մը ունէր որ իր ձկնորս էր-
կանը հետ մէկտեղ ալէկոծութեան
հանդիպելով խղղուեցան ձուկ որ-
սայու ատեննին: Ասոնցմէ ինը տա-
րեկան մանչ դաւակ մը մնացեր էր
Փետերիկ անունով, որ Արթուրը
իւր քովն առաւ: Խեղճ տղան ա-
սանկ ատենէ դուրս իր ծնողքը կոր-
սընցընելովը, շատ դէշ ախտերու
տէր եղաւ, որոնց մէկն ալ աս էր որ
անդադար սուտ կը դուրսցէր: Առջի

բերանը Արթուրը շատ անգամ կը
չնխէր դինքը, որ ետ կենայ սա ախ-
տէն. « Վիտցիր որ ճշմարտութեան
դէմ բան ընողին միճակը դէշ կ'ըլ-
լայ, կ'ըսէր: Փետերիկ բանի տեղ
չէր սեպեր իր պապուն խրատնե-
րը. երբեմն ան աստիճան լրբու-
թիւն ալ կ'ընէր, որ ինչուան ամէ-
նուն խելքին դէմ երեցած բաներն
ալ եղած բանի տեղ դնելով կը հաս-
տատէր:

Քանի որ տարիքն առաւ, մոլու-
թիւնն ալ հետը մեծցաւ: Քանի
բանի անգամ սուտերը բռնուեցան
ու խաղք խայտառակ եղաւ ամէ-
նուն առջեր. անունը մէկ ստըկի
եղեր էր, ու մէկը շիկար որ իր խօս-
քին հաւտար. բայց ինքը լեզուանի
ու դուարձախօս ըլլալուն համար,
մէկ բանի ընկեր դտաւ իրեն խել-
քին յարմար, որ ասոր խելքէ դուրս
սուտերուն մտիկ ընելով կը ծիծա-
ղէին կ'ուրախանային:

Աիրակի օր մը երբոր գեղացիներ
ըր իրիկուան ժամէն տուն կը դառ-

նային, Փետերիկ իր բարեկամներէն մէկ երկուքին մօտեցաւ, « Երթանք քիչ մը ծովեզերքը պարտինք դուարձանանք » ըսաւ. անոնք ալ սիրով յանձն առին :

Սկովտիային արևմտեան ծովեզերքը ծովուն վրայ դէպ 'ի դուրս երկնցած լեռներ կան. ասոնց ծակերուն մէջ ծովու բազերը իրենց փետուրներովը բոյն կը շինեն, եօթը ութը հաւկիթ կ'ածեն, ու անոնց վրայ թուխս կը նստին : Աս փետուրները խիստ փափուկ ու աղնիւ ըլլալուն համար՝ Իսլանտացիք իրենց կեանքը վտանդի մէջ կը դրնեն, որ երթան ան բոյները վերցրնեն :

Փետերիկ աս թռչունները տեսածին պէս՝ իր ընկերներուն ըսաւ. « Եկէք լողալով երթանք՝ սա լեռներուն վրան ելլենք » : Արովհետև օդը այնչափ տաք չէր, ուրիշները չուզեցին աս բանս ընել. ինքը մինակ հանուեցաւ ու լողալով գնաց ինչուան ժայռերուն մէկուն մօտե-

ցաւ : Շատ աշխատեցաւ որ բոյնե-
րուն տեղը կարենայ հասնիլ , բայց
չիկրցաւ . դարձաւ իր ընկերներուն ,
որ քիչ մը ծովեղերքէն հեռացեր
էին , սկսաւ պատմել թէ հինգ հատ
բոյն աւրեցի , ու երսուն հաւկիթէն
աւելի ծովը ձգեցի : Ամէնքը մէկ
բերան աս ըրած անդթութեանը
համար մեղադրեցին զինքը . բայց
անհիկայ անհող կեցեր կը ծիծաղէր :

Շուտով իմացուեցաւ բոլոր բաղ-
քին մէջ որ Փետերիկը բաղերուն
բոյները աւրեր է . ասիկայ տեղա-
ցոյ աչքին մեծ անդդամութիւն ն-
րեցաւ . ինչու որ անոնք ծախելով
աղէկ վաստակ կ'ընէին : Հարուստ
մարդուն մէկը որ ամէնէն աւելի
ետեւէ կ'ըլլար աս բոյներէն փետուր
ժողովելու , քանի մը օրէն ետքը հան-
դիպեցաւ սուտըրբուց Փետերիկին .
սկսաւ աղէկ մը բարկանալ ու չե-
խել իրեն՝ հաւկիթները ծովը ձգե-
լուն համար . վասն զի ասանկով
խեղճ թռչունները կը խրտին ու կը
փախչին , մեր վաստակին դուռը կը
դոցուի ըսաւ :

Անիկայ սկսաւ զուրցել թէ ես
անանկ բան չըրի, կատակ էր ը-
սածս. ես հակիթներուն չեմ զը-
պած: Մարդը մտիկ չըրաւ անոր
զուրցած խօսքերուն. բռնեց աղէկ
ձեռ մը քաշեց ձեռքի դաւազանովը
որ սորվի թէ անկէց ետքը ինչպէս
պիտի զդուշանայ անանկ անդուժ
ըլլալէն, և անանկ օգտակար թըռ-
չունները փճացընելէն:

Աս խրատովս ալ Փետերիկին
խելքը զուխը չեկաւ, սուտ զուր-
ցելը ձեռքէ չիթողուց: Աս մոլու-
թիւնը այնչափ մեծցաւ վրան, որ
երբեմն կարծես թէ իր սուտերէն
ինքն ալ կը խաբուէր, ու աներես
կերպով մը խելքի դէմ բաներն ալ
երդումներով կը հաստատէր:

Ան տաջի պատիժէն մէկ քանի
ամիս ետքը, Փետերիկին զլխուն
ուրիշ բան մըն ալ հանդիպեցաւ:
Փառաւոր հարանիք մը կար գեղին
մէջ, որ շատ քաղաքացիներ ալ հոն
հրաւիրուեր էին: Արբոր աս հարու-
նեւորները նստեր կ'ուտէին կ'ուրա-

խանային , մէկ քանի անդգամ արդար դացին վարպետութեամբ մրտան ձկնարան մը , և առանց ձայն ձուն հանելու հինգ հօխայի չափ ձուկ գողցան ու նստան մէկտեղ կերան : Ղեղացիները կարծեցին թէ ասոնք ալ հարսնետր են , անոր համար բարկանալու տեղը դարմացան , ու վրանին կը ծիծաղէին : Փետերիկ թէպէտև ասոնց հետ մէկտեղ չէր , բայց լսածին պէս սկսաւ անխելքութեամբ մէկուն մէկալին դիմացը պարծենալ ու ըսել , թէ ես էի աս խրատը առտողը , աս վարպետութիւնը բանեցընողը . իր բարեկամներն ալ կէս մը հաւատացին խօսքերուն , ու սկսան մեղադրել զինքը թէ ինչո՞ւ իրենց չէ իմացուցած որ մէկտեղ ուրախանային : Իսկ բուն գողերը երբոր իմացան թէ Փետերիկը իր վրան կ'առնէ իրենց ըրած գողութիւնը , եկան սկսան ըսել իրեն , թէ ինչ պէտք էր աս բանս ամէնուն պատմել . չնս գիտեր որ ետքը զվստող զէշ

բան մը կրնայ դալ . բայց անիկայ
վրանին ծիծաղեցաւ : Մն ատենը
ձկնարանին տէրը սա բաներս տեղն
'ի տեղը հասկըցած՝ խել մը վկաներ
ժողովեց , որ Փետերիկին գողութիւ-
նը իր բերնէն լսեր էին , բռնեց զին-
քը՝ դատաւորին առջևը հանեց : Փե-
տերիկը սա տեսածին պէս՝ կարծես
թէ կայծակ ինչաւ դլխուն , կ'ուզէր
ինքզինքը արդարացրնել դատաւո-
րին առջևը , ըսելով , թէ ես ամե-
նեին ատանկ բան ըրած չունիմ .
կատակ մըն էր ըրի : Արհւ կ'ըսես ,
քսան վկայէն աւելի կար որ կ'ը-
սէին թէ ինքը իր բերնովը պատ-
մեց մեզի : Աստի վճիռ եղաւ որ
վեց ամիս բանտ կենայ , գողցած
ձկներուն ստակը և դատաստանին
համար եղած ծախքն ալ վճարէ :

Ինչ երկայն ատեն երեցաւ Փե-
տերիկին ան վեց ամիսը : Սկսաւ
լայով ողբալով մեծամեծ առաջա-
դրութիւններ ընել որ աղատութիւն
դանալէն ետքը մէյմըն ալ ան մո-
լութեան նշանն ալ վրան չիթողու :

Իրացրնէ նեղութիւնները ու դո-
ղութեան համար հանած դէշ ա-
նունը . քիչ մը ատեն իր լեզուն բըռ-
նեցին . բայց ինչ բանի կու գան
ան առաջադրութիւնները , որոնց
հիմը խախտու է , մարդկանց վա-
խէն առաջ եկած է . պղտիկ առիթ
մը կամ փորձութիւն մը բաւական
է ասանկ առաջադրութիւնները
մոռցրնել տալու :

Վերջապէս Փետերիկը ելաւ բան-
տէն խոնարհած , բայց մոլութիւն-
ներէն չէր խալըսած . դնաց իր պա-
պը հողեվարքի մէջ դտաւ . անանկ
որ խեղճ ծերուկը հաղիւ կրցաւ
հասկըցրնել անոր թէ ինչ մեծ դաւ
է իրեն անոր դէշ վարքը :

Վիրակի օր մը Փետերիկը ժամ
դնաց պատարագ տեսնելու : Բանը
յարմար եկաւ որ դնաց ան օրուան
քարոզն ալ սուտ խօսելու վրայ ե-
լաւ . ուստի քարոզիչին ամէն մէկ
դուրցած խօսքը Փետերիկին սիր-
ար նետի պէս կը ծակէին : Ամէնքը
ժամուն մէջ սկսան ասոր վրայ

նայիլ , և կարծես որ ըսել կ'ուզէին
թէ քարոզիչը սուս խօսողին խեղ-
ճութիւնը և զգուելի ըլլալը՝ Փետե-
րիկին խեղճութիւններովը կը ջա-
նայ հասկցընել :

Աս բաներս խել մը մտմըտալէն
ետքը , ամէնէն առաջ ժամէն դուրս
ելաւ , որ զինքը ուրիշները ծաղր
չընեն : Երբոր տուն դարձաւ , պա-
սը մեռած դտաւ . ասով խեղճ տը-
դուն վիճակն ալ բոլորովին մո-
խուեցաւ : Աչ ստակ ունէր , ոչ հո-
դացող . ուրիշ ճար չունէր՝ բայց
եթէ գեղին մէջ դունէ դուռ իյնալ ,
ողորմութիւն ուզել . բայց ամէնքը
իր խարէութիւնը դիտնալով , շատ
անգամ վառնտելէն դատ՝ դուներ-
նին ալ չէին բանար : Ամանք կտոր
մը հաց տալու համար՝ չէ չըսին .
բայց մէկը չեղաւ որ իր քովն առ-
նէ զինքը : Ար դուրցէր ամէնուն թէ
նայեցէք ընտոր ուժս տեղն է , ա-
ղէկ կրնամ ծառայել . բայց մտիկ
ընող չիկար : Ան ատենը ելաւ իր
գեղէն , ուրիշ տեղ դնաց որ հաց

դանէ : Հարուստ մարդու մը քով
ծառայ եղաւ . բայց իրեք ամիս չան-
ցաւ , վառնտեց անիկայ՝ ստախօս
ըլլալուն համար : Ասանկ շատ բանի
ձեռք դարկաւ , ու մէկն ալ գլուխ չի-
կըրցաւ հանել , ան ստենն ճարը հատ-
նելով մուրացկանութիւնը ձեռք
առաւ , ու ասանկ խեղճ ողորմելի
կերպով քսանըհինգ տարեկան մե-
ռաւ :

Տեսէք թէ չար սովորութեան
ճայրը ուր կ'երթայ :

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԻՐԻԿՈՒՆ

Արհամարհոտ մարդը իր սրատիժը
կը գտնայ .

Ամսյուրի քաղաքը հարուստ մա-
ճառական մը կար . ասիկայ տղայ
մը ունէր Գուլիէլմոս անունով , ու
չատ հոդ կ'ընէր աղէկ կերպով կըր-
թելու դիմքը : Քանի քանի երեւելի
վարպետներ տղուն չորս դին ա-
ռած՝ կը ջանային որ աս տղան ա-
մէն բանի մէջ առաջ երթայ : Անի-
կայ ալ բարակամիտ տղայ ըլլա-
լուն՝ քիչ ատենի մէջ սորվեցաւ հին
ու նոր լեզուներ , աստղաբաշխու-
թիւն , թուաբանութիւն , քիմիա-
կանութիւն , բնական սրատմութիւն
և աշխարհագրութիւն . ամսո՛ս որ
ամենէն հարկաւոր բանը սորվեցը-

նելու մտցան , որ էր մտքին հետ
սիրան ալ կրթել , առաքինութեամբ
զարդարել : Տղուն հայրը իր զաւ-
կին առաջ երթալը տեսնելով ու-
րախութենէն ինչ ընելիքը չէր գի-
տէր . դինքը սիրելէն փայփայելէն
դովելէն չէր կշտանար : Ամէն իրեր
ամիսը մէյսը քննութիւն ընել կու-
տար տղուն՝ իմաստուն մարդիկնե-
րու առջևը . հարցմունքը լմըննա-
լէն ետքն ալ փառաւոր սեղան մը
կ'ընէր ամէնուն : Ամէնքը երես-
սպաշտութիւնը ձեռք առած , սկսան
ըսել թէ տա ինչ դիտուն ու իմաս-
տուն տղայ է . իր տանը փառք ու
պարծանքը պիտի ըլլայ ասիկայ :
Ասոնցմով տղան սկսաւ օրէ օր ու-
ռիլ հպարտանալ , փառք պատիւ
փնտռել , ամէնքը արհամարհել ,
ամէնուն տիրել :

Ատեն ատեն վար կ'իջնար՝ իրենց
տանը ծառաներուն հետ խօսակ-
ցութիւն ընելու . բայց երկու խօս-
քին մէկը անոնց վրայ ծիծաղիլ էր .
անոր համար անոնք ալ երբոր կը

տեսնէին թէ ասիկայ իրենց կու-
ղայ, մէյակէ պատճառ բերելով կը
փախչըտէին. ասով կը հասկըցը-
նէին իրեն թէ ան ըրածներուն ա-
մէնքը չեն կրնար դիմանալ :

Օր մը ասիկայ խոհակերոցը մը-
տաւ, տեսաւ որ հոն կոսլիտ գեղա-
ցի մը կէս օրուան սեղանին համար
նապաստակներ բերեր է : Մօտե-
ցաւ քովը, սկսաւ ասդիէն անդիէն
բաներ հարցընել. ան ալ իր գեղ-
ջուկ կերպովը պատասխանները
տուաւ :

Գուլիէլմոս տեսնելով որ աս մար-
դուն խօսքերը իրեն աղէկ դուար-
ճութիւն կը բերեն, սկսաւ ծիծաղիլ
վրան, ու ծանր ծանր խօսքերով
անոր կոսպտութիւնն ու տղիտու-
թիւնը երեսին տալ : Խեղճ գեղա-
ցին որ ասանկ բան լսել խելքէն չէր
անցած, երեսը կախեց ելաւ դնաց
իր բանը :

Մէկբանի օրէն ետքը նորէն ե-
կաւ. Գուլիէլմոսն ալ նորէն մօտե-
ցաւ ասոր. « Է՛յ հիմա դուն մէկալ

օրուրնէ աւելի իմաստունն ես, թէ
չէ» ըսաւ: «Ձեզ գիտե՛ր շիտակը»
ըսաւ զեղացին: «Զուրցէ տեսնեմ,
լուսնին շրջապատը՝ մեծութիւնը ո՞ր
չափ է, գիտե՛ս:

— Ձէ պարոն: — Ո՞րչափ կար-
ծես որ ըլլայ: — Ինծի կ'երևնայ թէ
էն քիչը սա վարի տակառին բեր-
նին չափ կայ»: —

Գուլիէլմոս աս խօսքիս վրայ
բարձր ձայնով ծիծաղելէն ետքը,
«Ո՛վ տխմար զեղացի ըսաւ, չես
գիտեր որ լուսինը իր լոյսը արեւէն
կ'առնէ, աշխարհէս տասուիրեր ան-
գամ պղտիկ է, մեզմէ 500,000 մը
դոնի չափ հեռու է, ու ծովին ա-
տեն ատեն լեցուելուն ու քաշուե-
լուն պատճառը անիկայ է»: Աս
խօսքերս զեղացիին համար արպե-
րէն խօսիլ մըն էր. ուստի բան մը
չիհասկըցաւ, գլուխը կախեց, ելաւ
գնաց բանը: Տանը խոհարարը խե-
լացի ու բարեսիրտ մարդ մըն էր,
թէպէտև ասանկ աստղաբաշխա-
կան բաներու զեղացիէն շատ աւե-

լի տեղեկութիւն մը չունէր. անիկայ
սկսաւ դուրցել Գուլիէլմասին թէ
« Ի՞նչ պէտք էր ան խեղճ դեղացին
աս կերպով ամբշջընել . ինքը ի՞նչ
յանցանք ունի երբոր իրեն սորվե-
ցընող չէ եղած » : Բայց մեր իմաս-
տակը բանի տեղ չիդրաւ անոր խօս-
քերը . դարձաւ ըսաւ ալ, թէ « Տղէտ
մարդը իմ դիմացս մէկ ստակ մը
չածէր » : Խոհարարը կ'ուզէր ասոր
պատասխանը տալ . բայց անիկայ
խօսքը մէկէն կտրեց, ու սիրաբը գոհ
ցուցընելու ձայնով մը ըսաւ իրեն .
« Անտարակոյս դուն ալ չես դիտեր
որ արեւը աշխրբքէս մէկ միլիոն՝ ի-
րեք հարիւր երսունումէկ հազար
անգամ մեծ է , ու աշխրբքէս հա-
րիւր հազար միլիոն մզոնէն աւելի
հեռու է » :

Ծառան քթին տակէն ծիծաղե-
ցաւ ան իմաստակի՞ն վրայ . մէյ-
մըն ալ տղուն հայրը վրայ հասաւ ,
խօսքը վերջացաւ :

Երկրորդ օրը նորէն եկաւ դեղա-
ցին , ու նորէն խել մը ծաղր եղաւ .

Գուլիէլմոսը դարձաւ ըսաւ ասոր
թէ դու լեւընցի կը նմանիս , ձեռ-
քիդ կաշին կարծես թէ փղի կաշի
է . կօշկակարներուն կրնաս խօրկել
որ ոտքի աման շինեն . և ասոր նը-
ման անշնորհք խօսքեր :

Երբոր գեղացին տուն դարձաւ ,
պատմեց իր հօրը՝ Գուլիէլմոսին ը-
րածները . ետքը ըսաւ թէ ալ ես ա-
մենեկն ան տունը ոտք չեմ կոխեր .
իրաւ որ ես տղէտ եմ , բայց ես իմ
խելքս ան հարուստ Գուլիէլմոսին
խելքին հետ չեմ փոխեր . որ իր
հպարտութեամբը ու թեթևասովիկ
կերպովը խենթէ մը վեր շխմընար :

Հայրը հանդարտեցուց դինքը .
հոդ մըներ ըսաւ , ես կիրակի օրը
կ'երթամ հօրը հետ կը խօսիմ , ար-
դուն ըրածները կը հասկըցընեմ
իրեն : Բայց անիկայ օրով առաջ
իր պատիժը դտաւ :

Գուլիէլմոսին հայրը իր բարե-
կամներուն հետ դաշնադրութիւն մը
ընելէն ետքը , կերակուրի բռնեց
դիրենք : Օղը աշնանային սիրուն

օգ մը ըլլալով, կերակուրէն կարը
աստնք ուղեցին մօտիկ անտառը եր-
թալ պարտիլ . ուստի մէկէն կառ-
քը պատրաստուեցաւ, ձիերը լը-
ծուեցան, ու մտան դացին . Գու-
լիէլմոսն ալ հետերնին : Երբոր ան-
տառը մտան, խումբ խումբ բաժ-
նուած՝ սկսան մէյմէկ դին երթալ
պարտիլ . իսկ Գուլիէլմոսը՝ ետ խո-
րունկ բաներ ունիմ մամըտալու ը-
սելով՝ դլուխը քաշեց, ու մինակ
դնաց անտառին ներս տեղուանքը
մտաւ : Մէյմըն ալ ճամբան կոր-
արնցուց, չէր դիտէր ո՛ւր կ'երթայ
և ուսկից գուրս պիտի ելլէ . արևը
մտաւ, մութը կոխեց, անիկայ ա-
ւելի ներս դարկաւ : Արիշները մը-
տան կառքը, դարձան տուն՝ ըսե-
լով թէ ինքն ալ դարձած է :

Գիշերը վրայ հասաւ, Գուլիէլ-
մոս ոչ ուտելու բան ունէր, ոչ հանդ-
չելու տեղ մը : Սկսաւ օղնութիւն
կանչել . որչափ որ կրնար կը պո-
ռար . բայց արձագանգէն դատ ու-
րիշ պատասխան չէր առներ : Ան

միջոցին փխլիատիայութենէն խեր
 չի դատար . վախը տիրեց վրան , մէկ
 կողմանէ ալ կը քալէր առաջ կ'երթար :
 Մէյմըն ալ յանկարծ ոտքի
 ձայն մը լսեց հեռուանց , մէկէն
 սիրտ առաւ , սկսաւ դէպ'ի ան ձայնը
 երթալ . ու առանց իմանալու
 անտառէն ելաւ դուրս . բայց կոխած
 տեղը չիտեսնելով , խորունկ
 ու ջրոտ լճի մը մէջ ընկաւ , որչափ
 որ ուժ կու տար կ'աշխատէր վեր ելլելու ,
 այնչափ տակը կ'երթար . ջրային
 խոտերուն արմատներն ալ ստուրնե-
 րուն պլլուելով թող չէին տար որ
 վեր ելլէ : Ան ատեն ճարը հատած
 սկսաւ լայ ողբալ օղնութիւն կանչել : Առջի
 կէսօրունէն ՚ի վեր անօթի մնացեր էր .
 մէկն ալ չիկար որ իրեն օղներ դուրս
 հաներ . ուստի մահուան դուռը հասածի
 պէս անգաղար կուլար կը կանչու-
 րուտէր . ինչուան որ նորէն ոտքի
 ձայն մը լսեց : Մէյմըն ալ տեսնել
 որ մէկ երխտասարդ գեղացի մը
 եկաւ լճին քովը՝ բսելով թէ

մեր ես : « Ահա հոս ջրին մէջն եմ
ըստ , ցեխը ինչուան կէս մէջքս
հասեր է . խոտերը ոտուրներուս
պլլուեր են , ոչ կրնամ առաջ դալ ,
ոչ ետ քաշուիլ . հողիդ սիրես , ոչ
դորմէ ինձի , հանէ դիս աս տեղէս :

— Տէր Ատուած , աս ինչ ճայն
է . ես աս մարդը պիտի ճանչնամ »
ըստ գեղացին : « Ես ալ գրեզ կը
ճանչնամ . ըստ Գուլիէլմոս լճին
մէջէն , իմ սիրելի Յակոբս . դուն
ան գեղացին չես որ մեզի նապաս-
տակ կը բերէիր , ես Գուլիէլմոսն
եմ :

— Էյ , ինչպէս եղաւ պարոն
Գուլիէլմոս , որ հրամանքդ հոս ե-
կար . ասանկ ատեն հոս ինչ բան
ունիս . չըլլայ թէ քու իմաստու-
թիւնդ քեզ հոս բերեր ձգեր է : Ա-
նանկ է նէ խնդրեմ , պարոն , դուր-
ցէ ինձի . չըլլայ թէ լուսնին մեծու-
թիւնը չափելու համար հոս եկած
ես . խիստ չափազանց է աս ու-
սումնասիրութիւնը . դուն որ իմաս-
տուն մարդ ես , պէտք էր ինչուան

Հիմա դուրս ելլելու ճամբան դրա-
նէիր . ինչպէս կրնայ ըլլալ որ ան
մարդն որ երկնքին աստղերը կը
չափէ , իր կոխած տեղը՝ իր առած
քայլը չափել չիղիտնայ :

— Ս՛հ , կ'աղաչեմ Յակոբ , օղնէ
ինծի , ձեռքդ տուր որ դուրս ելլեմ :

— Վայ , ատ ինչ կ'ըսես սղա-
րոն , ես հրամանքիդ ձեռքս երկըն-
ցընեմ . ատ մտածելու բան չէ , հա-
սկա ձեռքդ աղտոտի նէ . իմ ձեռ-
քիս կաշին փղի կաշիի նման է . լե-
ռընցիի մը ձեռքովը խալըսիլ կ'ու-
ղես . ատ ըլլալու բան չէ : Մնաս
բարով պարոն Գուլիէլմոս . գիշեր
բարի . ջուր մանելը քեզի օղուտ է ,
հանդիստ կեցիր մէջը » ըսաւ , ու
ձեացուց թէ ձգեր կ'երթայ :

Գուլիէլմոսը սկսաւ ձեռք կերած
տղու պէս լալ : Հասկըցաւ թէ շատ
դէշ բան ըրեր է որ ան կերպով վա-
րուեր է խեղճ դեղապիին հետ . ու
մտքէն՝ անոր ըրածներուն իրա-
ւունք կու տար որ իրեն չէր օղներ :
Նորէն ձայնը բարձրացուց , ու լա-

լով կ'աղաչէր Յակոբին, որ զինքը
չիթողու ան խեղճութեան մէջը :
Մէկայր առջի բերան . քիչ մը ատեն
պատասխան չիտուաւ . բայց վերջը
իր սիրտն ալ չզիմացաւ . ծառէն
մեծ ճիւղ մը կտրեց՝ երկընցուց Պու-
լիէլմոսին ու դուրս հանեց :

Ասանկով ելաւ ան խեղճը փո-
սէն դուրս, փռուեցաւ գետին ըն-
կաւ, վրան զլուխը թրջած աղտո-
տած . պաղէն ալ ջերմոտի պէս կը
դողդղողար, չէր գիտեր թէ ինչպէս
չնորհակալ ըլլայ իր բարեբարին :
Չով զիջեր մըն էր, օղը հանդարտ,
աստղերն ալ կը փալփլէին : Քիչ
մը կենալէն ետքը Պուլիէլմոսը հար-
ցուց Յակոբին, թէ քաղքէն ո՞րչափ
հեռու են :

« Քաղքէն վեց մղոն հեռու են,
ըսաւ, մի կարծեր թէ աս իրիկուն
կարենաս հոն հասնիլ . վասն զի ա-
տենը խիստ ուշ է : — Ուրեմն ես
ինչ պիտի ընեմ հոս : — Ի՛նչ որ
կ'ուզես ան ըրէ . թէ որ ամօթ չես
սեպեր . քեզի՝ ինձի պէս տխմար

գեղացիի մը ընկեր ըլլալը, աս դի-
չեր ես քեզի իմ կաղնի ծառիս տա-
կը հանդչելու տեղ կու տամ. վասն
դի ես աս դիչեր իմ հօրս ճիւղուն
պահպանութիւն կ'ընեմ հոս. վաղը
առտուն եղբայրս կուգայ իմ տեղս
կը կենայ, ես տուն կը դառնամ :
— Ինչպէս որ կ'ուզես՝ անանկ կ'ը-
նեմ, բայց դիտցած ըլլաս որ ես ա-
նօթութենէս կը մեռնիմ :

— Շատ լաւ. թէ որ բանիդ ձեռք
կու տայ լեռընցիին կերածը ուտել
ինչո՞ւ չէ, երթանք քիչ մը բան ու-
տենք» ըսաւ ու սկսան երթալ : Գու-
լիէլմոս կարծես թէ գեղացիին ե-
տեէն կախուելու կ'երթար. այն-
չափ կը տանջէր դիները իր խղճմը-
տանքը՝ որ Յակոբին սիրտը իր ի-
մաստակ կերպովը ցաւցուցեր էր
ատենով : Անիկայ ալ ամէն մէկ
խօսքին մէյմէկ սուր սխառասխան
տալով՝ ասոր սիրտը կը խըշխըշը-
նէր :

Վերջապէս հասան ծառին տա-
կը, ուր որ ծառի ճիւղերով ողոր-

մնի խրճիթ մը շինած էր: Անկողինը՝ կտոր մը չորցած խոտ էր, բարձն ալ պատրուտած հին տուպրակ մը: Երկու խոշոր շուն կեցած պահպանութիւն կ'ընէին ութը ձիու, որ երկայն չուանով ան ծառին կայտած կ'արածէին:

« Հրամէ նստէ պարուն Գուլիէլմոս, ըստ Յակոբ, ահա աս է իմին սրահս, բոլորն ալ քեզի կուտամ:

— Ա՛հ, ինչպէս ցուրտ է, բարեկամ, կտոր մը կրակ չես կրնար վառել որ լաթերս չորցընեմ: — Ինչո՞ւ չէ, աղէկը կրնամ. բայց խընդրեմ, ըսէ ինձի. ամենեին դրբի մը մէջ կարդացած չես, թէ մէկ տեղ մը կրակ չըլլայ նէ ինչպէս տաքնայու է: — Չէ, ամենեին միտքս չիզար: — Լաւ է, հիմա ես հրամանքիդ կը սորվեցընեմ: Ա՛նչես շուտ շուտ մէկդիէն մէկալ դին կը քալես, ձեռուքներդ կը թօթուրտես, աղէկ շարժմունք մը կ'ընես, անով արիւնդ կը սկսի պտրտիլ, ու մէկէն

կը տարնաս : Նայէ ես ինչ որ կ'ընենք նէ , դուն ալ ինձի պէս նման ըրէ » : Աս ըսելով սկսաւ զեղացիին ապրիս անդին վազուրուտել որ տարնայ :

Գուլիէլմոս հասկըցաւ որ ան զեղացիին խաղալիքն եղեր է , որ ինքը այնչափ առաջուց կ'արհամարհէր . քիչ մը անոր պէս շարժմունքներ ըրաւ , բայց նորէն սկսաւ ըսել թէ զեռ կը մտիմ : Ան ատեն Յակոբ զնաց կտոր մը չոր խոտ բերաւ , կայծրարը հաննեց զարկաւ , ու աղէկ կրակ մը վառեց : Ան միջոցին որ Գուլիէլմոս կեցեր բոցին դիմացը իր հազուսար կը չորցընէր , Յակոբ զնաց քանի մը զեանախանձոր դրտաւ , բերաւ մոխիրին մէջ եփեց , հաննեց մէկ երկուքը Գուլիէլմոսին հրամցուց , հեան ալ կտոր մը մըքլած Յիլէմէնկի պանիր ու չոր հաց . « Ահա ատոնք են իմ ունեցած կերակուրներս , ըսաւ . ո՛ր էր թէ աւելի փափուկ բաներ հրամցընէի քեզի . բայց ինչ ընեմ որ չունիմ .

դուք որ քաղաքացի էք՝ ասանկ կո-
պիտ կերակուրներու չէք սորված .
բայց մի վախնար , աս կերակուրը
քեզի մնաս մը չիտար : Աղէկ է որ
մարդ ատեն ատեն ասանկ բերնի-
փոխ ընէ . մէկ խօսքով , աս իրի-
կուան խրատը շատ օգուտներ կըր-
նայ ընել՝ ուզողին » :

Գուլիէլմոս աս յանդիմանու-
թիւնն ալ լսեց , ու ձայն մը չի հա-
նեց : Խել մը կենալէն վերջը՝ « Ծա-
րուած ես » ըսաւ իրեն Յակոբը :
« Ա՛հ , ո՛ր է թէ խմելու բան մը
դանայի :— Ինչո՛ւ չէ . հիմա ես դրա-
նեմ քեզի . բայց մի կարծեր թէ բե-
րելիքս դինի , կամ օշարակ (շէր-
պէթ) կամ օղի է . մեզի պէս կո-
պիտ գեղացիներուն խմածը դուտ
ջուր է . փանք Աստուծոյ , անան-
կով ալ ողջ առողջ կ'ապրինք » : Ա-
սոնք դուրցելով գնաց ամանով մը
ջուր բերաւ ու տուաւ Գուլիէլմոսին
ձեռքը . անիկայ թէ և քիչ մը դը-
դուեցաւ , բայց դրաւ բերնին՝ կուշտ
մը խմեց :

« Հիմա որ կշտացար, կրնաս խո-
տին վրայ պառկիլ, վրայ ալ աս
հին քուրճը առնել ու քնանալ. ես
պէտք է արթուն կենամ, կրակը
վառ պահեմ, ու ձիերուս պահպա-
նութիւն ընեմ » : Գուլիէլմոս շատ
աղաչանքի չըսպասեց. ընկաւ պառ-
կեցաւ խորճիթին մէջը, մէկէն քու-
նը տարաւ :

Գեղացին ատեն ատեն կու դար
կը նայէր, ու կը տեսնար որ քուն
է. « Խնդճ տղայ, կ'ըսէր ինքնիրեն,
ինչ անխելքութիւն է ըրածն որ ու-
րիշները անդադար ծաղր կ'ընէ,
բանի տեղ չիղներ. ինչո՞ւ, իրեն
պէս իմաստուն չեն եղեր. կարծես
թէ աշխարհիս վրայ ամէնքն ալ ի-
մաստուն պիտի ըլլան : Աս ի՞նչ ա-
նիրաւութիւն է, մենք արիւն քըր-
տինք կը մտնենք, ատ մարդիկը կը
կերակրենք, ու իրենք զմեզ կ'ար-
համարհեն. մենք զիշեր ցորեկ ա-
տոնց ազահութիւնը կշտացընելու
հեռ ենք, ու իրենք մեզ բանի տեղ
չեն դներ : Բայց ես կը յուսամ որ

ասկէ ետքը Գուլիէլմոսին խելքը
դուխը կուգայ, ալ մեղի հետ առջի
կերպը չիբանեցընէր: Մէյմըն ալ,
մենք ալ նոյն Աստուծոյ ստեղծուա-
ծը չենք. աստղերուն մեծութիւնը՝
երկնքին շարժմունքը չիդիտնալով,
աշխարհքի սօղուտ մը չունինք. մեր
հողին ալ անոնց հողիին պէս չէ:
Իրաւ է որ մարդ մարդէ տարբե-
րութիւն ունի, բայց ամէնքն ալ մէկ
հօր տղաք են. հաւատքնիս մեղի կը
սորվեցընէ թէ ամէնքս ալ եղբայր
ենք, ամէնքս ալ Աստուծոյ որդիք
ենք, ամէնքս ալ Քրիստոսի տեսան
մերոյ արիւնովը զնուած ենք. ու-
րեմն աս տղայական ու անճոռնի
ամբարտաւանութիւնը ինչ պիտի
ըլլայ »:

Աս բաներս Յակոբ նստեր կը
մտմըտար, մէյմըն ալ անդիէն շները
սկսան հաջել. դաւաղանք առաւ
վաղեց զնաց, բայց մարդ մը՝ բան
մը չիտեսար:

Գուլիէլմոս շուներուն ճայնէն
արթընցաւ, քունը վախաւ, բայց

ճայն չէր հաներ . կարծէր թէ դող
եկեր է ձիերուն վրայ : Երբոր Յա-
կորը տեսաւ սիրտը հանդարտեցաւ :

Ան դիչերը ուրիշ նոր փորձանք
մը չի հանդիպեցաւ . առաւօտը կա-
նուխ Գուլիէլմոս հագուստը քիչ մը
մաքրելէն ետքը ելաւ տուն դնաց :
Մնողքը մեծ մամլըտուքի մէջ ընկեր
էին իրեն համար , ու շատ սրտա-
դողով անցուցեր էին ան դիչերը .
անոր համար երբոր տեսան՝ շատ
ուրախացան , ու ստիպեցին որ զըլ-
խէն անցածը պատմէ : Գուլիէլ-
մոսն ալ տեղն 'ի տեղը պատմելէն
ետքը , աղաչեց որ Յակորին աղէկ
փոխարէն մը ընեն : Անկէ վերջը
մէյմըն ալ անանկ ամբարտաւա-
նութեամբ չի վարուեցաւ : Այնչեց
ան դեղացին , իրեն ժամացոյց մը
տուաւ հայրը , անկէց 'ի զատ յի-
սուն ոսկի ալ իրեն տարեկան եկա-
մուտ կապեց , որ իր տղուն հողեր
ու մարմնաւոր կերպով ան մեծ օ-
գուտը ըրեր էր :

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ԻՐԻԿՈՒՆ

Պղտիկոսց Վորտրենե վը ետ յիկեցողին
վերջը գեշ է .

Մարկեղոսի գեղին մէջ, ինչպէս
ուրիշ գեղեր ալ, գէշ սովորութիւն
մը կար, որ շատ գեղացիներ կիրա-
կի ու տօնի օրեր մէկտեղ կը ժող-
վէին ու դինեստուն մը կ'երթային
դինի խմելու: Աս ատիա գէշ հե-
տեանքները տեսնելով ու լսելով ա-
ւագերէցը, սիրտը կը կտրրտէր .
նոյն շարթուն մէջ ալ ծեր գեղացի
մը մեռաւ հոն՝ տարիներով բանտի
մէջ կենալէն ետքը: Աս մարդուս
վարքը մեծ խրատ ասնելու վարք
մըն էր . անոր համար աւագերէցը
ուղեց ասիկայ սլատմելու սլարոն
Մարկեղոսին տղոցը, որ խելք սոր-

վին, ու որ և իցէ մուրթենէ զդու-
շանան: Երանի՛ թէ ամէն սա սլատ,
մութիւնը կարգացողն ալ սա խել-
քը սորվի:

Պլանշար անունով տղայ մը ան
զեղին հարուստ երկրագործներէն
մէկուն տղան էր. ասոր հայրը շու-
տով մեռաւ, բայց աղէկ հարստու-
թիւն թողուց տղուն. զեղեցիկ տուն
մը, տասը ազնիւ ձի, քսանուեր-
կու կով, խել մը խող ու ոչխար,
ցորեննոցն ալ լեցուն ցորեն ու դա-
րի: Պարտէզը զեղեցիկ ու սլաղա-
բեր ծառերով զարդարած էր. ար-
տերը աղէկ բանեցուցած. բաւա-
կան ստակ ալ թողուցեր էր, ու ամէն
բաները աղէկ կարգի մէջ դը-
րած էր: Քանի որ Պլանշար սլղա-
տիկ էր, ամէն բան մայրը կը կա-
ռավարէր. բայց երբոր տղան մեծ-
ցաւ, կառավարութիւնը ինքն ա-
ռաւ, մօրը եկամուտ մը կապեց ու
դատ տուն մը բնակեցուց, որ իր
ծերութեան օրերը հանդիստ անցը-
նէ: Եստ չանցաւ՝ մայրը մեռաւ.

Պլանշարն ալ ինքնադուլիս տէր և՛
դամ՝ խել մը ատենն աղէկ դարձուց
իր բաները . բայց կամաց կամաց
անհողութիւնը տիրեց վրան . սկը-
սաւ ինքզինքը խմելու տալ , ու իր
ընելու բաները ծառաներուն թո-
ղուլ . աս եղաւ իրեն կործանելուն
սկիզբը , և ինքը չէր մտածեր թէ
վերջը ուր պիտի երթայ : Իր հօրը
բարեկամները սիրով սկսան խրա-
տել դիները , թէ աս բռնած ճամբադ
չելլեր . աչքդ բաց , բաներդ երեսի
վրայ մի թողուր : Աս խօսքերով
Պլանշար քիչ մը խելքը դուլտը ժող-
վեց , քիչ մը ատենն դիմեառուննե-
րէն հեռու կեցաւ :

Բայցան տարին երկիրները խիստ
առատ բերք բերին , Պլանշարն ալ
խել մը ստրկի տէր եղաւ . միտքը
դրաւ թէ այնչափ ստրկով ինչ որ
ուղէ կրնայ ընել , ու նորէն ձեռք
առաւ իր առջի մողութիւնը : Բարե-
կամները երբոր տեսան որ ստիկա-
ամէն իրիկունն դիմով տուն կը դառ-
նայ , սկսան նորէն խրատել դիները .

« Պիանաս որ ատով նախ քու առողջութեանդ վնաս կ'ընես, կ'ըսէին, ետքը անունդ ալ ամէնուն առջին մէկ ստըկի կ'ըլլայ. թէ որ հիմա ունեցած ստակդ առ կերպով փճացընես, վաղը մէկալն օր վարուցանի ատեն ձեռքդ բան մը չի մընար » : Պլանշար ասոնց դուրցածին իրաւունք տուաւ, խոստացաւ ալ որ մէյմըն ալ չընէ, բայց խօսքին վրայ չիկեցաւ : Բոլոր ուժովը իր մոլութեանը դէմ կենալու տեղ, սկսաւ աւելի չարաչար խամել : Անով քանի դնաց միտքը տկարացաւ, յիշողութիւնը գրեթէ բոլոր պակասեցաւ, սիրտը փոխուեցաւ, ու զգուելի մոլութիւններու մէջ ընկաւ :

Արովհետեւ բոլոր կառավարութիւնը իր ծառաներուն յանձներ էր, սկսան իր բաները օրէ օր դէշնալ, ինքն ալ եղած ծախքերը վճարելու համար պէտք եղաւ որ ունեցած երկիրներուն մէկ կտորը ծախէ, փոխ ստակ առնէ, պարտքի տակ իյնայ. աւելի դէշն ալ ան եղաւ

որ ամէնքը իր վրայ ունեցած համարմունքնին կորսընցուցին :

Մէկ գիշեր մըն ալ չափէ դուրս խմած՝ գլորաբկելով տուն դառնալու ատենը Չաղացքի մը գիմացէն անցաւ . շիտակ իր տունը երթալու տեղը դնաց Չաղացքին դուռը սկըտաւ խառնել : Չաղացքականը շանը ձայնէն արթընցաւ , հարցուց թէ ո՞վ է , ի՞նչ կ'ուզէ . երբոր պատասխան չառաւ , իրեք անգամ նորէն հարցուց , ու սկսաւ սպառնալ ըսել՝ թէ հիմա հրացանս վրագ կը պարպեմ : Երբոր տեսաւ որ անխկայ դեռ դուռը կը խառնէ՝ բանալ կ'ուզէ ու իրեն պատասխան մը չիտար , ճարը հատաւ , քաշեց պարպեց հրացանը , Պլանչարն ալ դարնուեցաւ ընկաւ , մէկէն սկսաւ լալով կանչուրուտել : Չաղացքականը՝ որ աս բանս ահամայ ըրեր էր , երբոր ձայնը լսեց՝ իր մարդիկներուն հետ վար վազեց որ նայի թէ ո՞վ է : Մէյմըն ալ տեսնէ որ Պլանչարն է արիւնլուայ գետինը փռուած , ու ձախ

սրունքը դարնուած . մէկէն առաւ
դինքը ներս տարաւ՝ անկողինի մը
վրայ դրաւ , ու շուտով բժիշկ կան-
չեց : Շատ կերպով հարցուց Պլան-
շարին , թէ միտքդ ինչ էր որ եկեր
դիչեր ատեն դիս անհանդիստ կ'ը-
նէիր . բայց անիկայ գինով գլխովը
մէկ երկու խօսք հաղիւ կրցաւ դուր-
ցել ու այսչափ խմացուց , թէ իր
միտքը կատակ մը ընել է եղեր :

Նկաւ վիրաբուծը , նայեցաւ վէր-
քը , ըսաւ թէ վտանգաւոր չէ , և ու-
րովհետեւ դինքը մէկէն տուն տա-
նիլ չէր ըլլար , ջաղացականը յանձն
առաւ իր տունը պահելու , ինչուան
որ ըսընացաւ՝ ամէն պէտք եղածը
հոգաց , դեղերուն ստակն ալ ինքը
վճարեց : Շարաթներ անցան , Պը-
շանշար աս փորձանքին պատճա-
ռաւը իր գինեմոլ ընկերներէն հե-
ռու մնաց . ուրիշներն ալ մտքեր-
նին դրին թէ աս բանս իրեն աղէկ
խրատ եղաւ . բայց ետքը տեսան
թէ զէշ սովորութիւն մը մարդուս
վրայ ինչպէս չարաչար կը տիրէ :

Պլանչար բողոքովին ըռնացածին
պէս սկսաւ նորէն զինեառուն եր-
թալ :

Տարի մը ասանկ իր օրերը անցը-
նելով՝ կամաց կամաց ամէն բանե-
րը ծախեց , ամէն բան մսխեց . կը-
տոր մը երկիր մնացեր էր , ան ալ
աժան դնով մը ծախեց : Մէկը մէ-
կալը կը հարցընէին իրեն թէ ամէն
բան ծախելէդ ետքը ինչ պիտի ը-
նես : Ես ստակ կը գտնեմ կ'ըսէր :

Վերջապէս եկան հասան ան
խեղճութեան օրերը . պէտք եղաւ
որ Պլանչարին ձեռքէն ելլան բողոք
ունեցած բաները . ինքն ալ զլուխը
դնելու տեղ մը չունենալով սկսաւ
մտմտալ , թէ իր վերջը ինչ պիտի
ըլլայ . բայց ինչ օգուտ , բանը բա-
նէն անցեր էր : Չնաց իրնն զինե-
մով բարեկամներուն , խնդրեց որ
իրեն օգնեն , բայց ամէնքն ալ ետ
կեցան : Անոնք որ ատենով իրեն
հետ կ'ուտէին կը խմէին , վերջը
կարծես թէ և ոչ կը ճանչնային զին-
քը , ուստի կաթիլ մը ջուր ալ իրեն

չիտուին: Աս խեղճութիւնը աւել-
ցաւ ձմեռը վրայ հասնելով. այրի
պառաւ մըն ալ խղճաց Պլանչարին
վրան, ու իր տունը առաւ. կը սպա-
սէր որ ամառը դալու որ ըլլայ՝
երկրագործի մը քով դնէ դինքը,
որ հաց դանէ: Հինգ ամիս ասանկ
անցընելէն ետքը՝ օր մը պառաւը
առաւօտանց ելաւ տեսաւ որ Պլան-
չարը չերևնար. դնաց մտաւ Պլան-
չարին պառկած տեղը, տեսաւ որ
խեղճը գետինն ընկեր փոուեր է,
լեզուն ալ բռնուած: Սրտին ցարը
մտամբտուքը յուսահատութեան մէջ
ձգեր են դինքը. ուզեր է որ ինք-
դինքը սպաննէ. դարկեր է՝ բայց
չէ կրցած մեռցընել:

Բարի պառաւը բանը խմանալուն
պէս, մարդ կանչեց ու առին տա-
րին դինքը հիւանդանոց մը. հոն ա-
ռողջացաւ ասիկայ, բայց վրան
խենթութիւն մը եկաւ, ու խելքը
բոլորովին կորսընցուց. օր օրուան
վրայ անանկ կատղեցաւ որ պէտք
եղաւ խենթանոցը տանիլ, անկէց

ալ բանտ : Խել մը ատեն ասանկ
չարչարուելէն ետքը , որ մը դինքը
իր կեցած տեղը մեռած դտան :

« Ասանկ ահա , սիրելիք , ըսաւ
աւագերէցը , ան մարդն որ իր օրե-
րը հանգիստ ու երջանկութեամբ
կրնար անցընել , մոլութիւնները
դսպած չըլլալուն համար՝ ասանկ
խեղճութեան մէջ ընկաւ : Շատ
անգամ մէկ պղտիկ ջանք մը բա-
ւական է դմեղ շատ փորձանքներէ
ազատ պահելու . անոր ներհակ մէկ
պղտիանհոգութիւն մը անանկ փոր-
ձանքներու մէջ կը ձգէ դմեղ , որ
վերջը ուղենալու ալ ըլլանք՝ չենք
կրնար ազատիլ : Մոլութիւններուն
հետ խաղաղութեամբ վարուիլ չըլ-
լար . թէ որ մենք անոնց չիյաղ-
թենք , իրենք մեզի կը յաղթեն ու
վրանիս կը տիրեն » :

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ԻՐԻԿՈՒՆ

Շատախօս տղայ .

Գերմանիայի աղւոր քաղքընե-
րէն մէկուն մէջ բարեպաշտ կտա-
ւազործ մը կար որ իր աշխատան-
քովը շափաւոր հարստութեան տէր
եղած էր , ու պղտի պարտէզով մը
սիրուն տուն մը դներ էր : Ինքը ար-
դար ու խոհեմ մարդ ըլլալուն , ա-
մէնքը իրեն բան կը յանձնէին . ա-
սով օրէ օր կը մեծնար :

Ասիկայ երկու տղայ ունէր . կը
նայէր որ զիրենք կրցածին չափ ա-
ղէկ կրթէ . և ամէն հոգ ու ջանք
կ'ընէր որ ատենով հանդիստ ու եր-
ջանիկ կեանք մը ունենան : Ասոր
երկրորդ որդին որ Աուսթաւ կ'ը-
սուէր , պատուական ու սիրելի տը-

դայ մըն էր . իրեն խելացի ու զը-
ւարթ կերպովն ալ իր ծնողացը մեծ
մխիթարութիւն և ուրախութիւն և
ղեր էր : Իսկ առջինեկը Աորեն ա-
նունով թեթևադիկ տղայ մըն էր ,
բերնին եկածը դուրս տալով ան-
դադար խօսելու հետ էր :

Շատ անգամ խրատուեցաւ ,
պատժուեցաւ ալ առ պակասութեա-
նը համար , բայց ամենեին օգուտ
մը չեղաւ : Իր ընկերներն ալ զգուեր
էին ասոր շատխօսութենէն , կը
խնտային վրան , ըսածներուն չէին
հաւտար , շատ անգամ ալ կը փախ-
չէին իրմէ , բայց իրեն հողը չէր
ըլլար :

Գեղին դպրատան վարժապետը
հիւանդ ըլլալուն համար , կտաւա-
դորժը իր երկու տղաքը իրենց գե-
ղին մօտիկ դպրոցը խրկեց : Հոն
սկսան երկուքն ալ սորվիլ առաջ
երթալ . բայց Աուսթաւը բարակա-
միտ ու առաքինի ըլլալով շատ ա-
ւելի առաջ դնաց . անանկ որ իր
եղբայրն ալ սկսաւ վրան նախան-

ձիւ , և ուրիշ ընկերներուն առջին
իր եղբօրը վրայ գէշ խօսիլ , անու-
նը արել : Ա՛րսէր անոնց թէ վար-
ժապետը անիրաւութեամբ աւելի
կուսթաւը կը սիրէ , իմ վրաս հող
չունի , իմ երեսս չինայիր . ասի-
կայ ինծի մեծ նախատինք է :

Կուսթաւը երբոր լսեց աս բանս ,
ասոր գէմը առաւ , խելացի կեր-
պով ըսածին ստութիւնը իմացուց .
աս խօսքերէս երկու եղբարց կռիւը
կարծես թէ քիչ մը դադրեցաւ :
Բայց ասիկայ կրակ մըն էր մոխի-
րին տակը թաղուած , և միայն ա-
ռիթ մը պէտք էր որ դուրս ելլէր
ու սոսկալի մնասներ ընէր : Հայ-
րերնին երբոր աս կռիւը իմացաւ ,
աղէկ մը բարկացաւ Լորենին . « Թէ
որ աս չարութենէդ ետ չիկենաս ,
գ.քեզ դպրատունէն կը հանեմ » ը-
սաւ : Լորենը քանի մը օր ինքզին-
քը բռնեց , բայց շատ չանցաւ՝ նո-
րէն իր առջի շատախօսութեան ախ-
տը ձեռք առաւ : Ան՝ ատեն հայրն
ալ գինքը դպրատունէն հանեց ,

քովն առաւ, սկսաւ կտաւագործու-
թիւն սորվեցընել անոր. կը յուսար
որ կամաց կամաց տարիքն առնե-
լով առ մնասակար շատախօսու-
թիւնն ու շարախօս ըլլալը մէկդի
կը դնէ, մարդ կ'ըլլայ:

Հինգշաբթի օր մը կէսօրուրնէ
վերջը՝ հայրը կապոց մը կտաւ տը-
ւաւ Աորենին, որ տանի իրենց քո-
վի դեղը, ու զինը որ վաթսուն Փիօ-
րինի չափ ստակ էր՝ առնէ իրեն
բերէ: Աորենը տասնըչորս տարե-
կան էր ան ատենը. զնաց տուաւ
կտաւը, առաւ ստակը, ելաւ ճամ-
բայ, երբոր տուն կը դառնար, հան-
դիպեցաւ մէկու մը որ իրեն ճանչ-
ցած մարդը չէր. շուտ մը սկսան
մէկմէկու հետ խօսիլ. շատախօս
Աորենն ալ մէկէն պատմեց թէ ո՛ր
դպցեր է, ի՛նչ ըրեր է, ո՛րչափ ըս-
տակ առեր է, և ո՛ր կը տանի: Օ-
տար մարդը պաղ կերպով մը մտիկ
ըրաւ դուրցածները. մէյմըն ալ
յանկարծ կանկ առաւ կեցաւ ճամ-
բուն վրայ, ձևացուց թէ հիւանդու-

Թիւն մը եկաւ իրեն . ուստի կ'աղա-
չեմ զիս մինակ մի թողուր ըսաւ
Ղորենին . անիկայ ալ նստաւ քո-
վը , սկսաւ իրեն սուտ իրաւ պատ-
մութիւնները պատմել ան մարդուն՝
ղինքը զբաղեցընելու համար : Մէյ
մըն ալ տեսնաս ան օտարականը
Ղորենին վրայ ցաթկեց , ձեռքին
մէկը անոր բերնին վրայ դնելը ,
մէկալովը ստակը ծոցէն առնելն ու
փախչիլը մէկ ըրաւ : Ղորենը ասանկ
փորձանքի հանդիպած , ինքը մի-
նակ մնացած , ստակը ձեռքէն ե-
լած , չէր զիտեր թէ տուն որ դառ-
նայ ինչպէս պատմէ հօրը իր զըւ-
խուն եկածը . զէշն ալ ան էր որ ի-
րեն անխոհեմ ու բացբերան ըլլալը
պատճառ եղեր էր աս բանիս . ո-
րով հօրը մէկ շարթուան վաստակը
ասանկ երկու խօսքով կորսընցուց :

Ասոնք մտածելով արտում տը-
խուր նստաւ ծառի մը տակ , սկսաւ
լալ ողբալ : Տուն երթալու երեսը
չէր բռնէր . վասն զի զիտէր թէ հօ-
րը ձեռքէն ինչ պիտի քաշէ . ինչեր

պիտի լսէ . յանցանքն ալ աչքին
առջևն էր , որ հարկ մը չեղած ա-
տենն՝ ելեր իրեն վրան ստակ ունե-
նալը չիճանչցած մարդուն պատ-
մեր էր : Քիչերը վրայ եկաւ , դեռ
ինքը ինչ ընելիքը չէր գիտեր . ի-
րաւ որ օդը պայծառ էր , կրնար
բացը քնանալ , բայց փորն ալ անօ-
թի էր . ան ատեն աս ճարը մտա-
ծեց :

Ան դեղին մէջ իրենց մէկ ազ-
դականը կար որ շատ անգամ տը-
ներնին կուգար : Միտքը դրաւ Լո-
րենը որ անոր երթայ , պատմէ գըլ-
խուն եկածը , և խնդրէ որ իրեն հա-
մար միջնորդ ըլլայ՝ հօրը սիրտը
առնէ : Ելաւ ճամբայ , հասաւ դե-
ղը , դնաց դարկաւ դուռը , բայց բա-
ցող չիկար :

Երբոր խեղճ տղան կեցեր կը
սպասէր դրանը բացուելուն , դի-
պուածով հանդիպեցաւ իրենց աւագ
երէցին , որ հիւանդ մը տեսնելու
դացեր ետ կը դառնար : Հարցուց
Լորենին թէ ինչ բան ունիս աս ա-

տենն աս տեղս՝ ձեր տնէն ասչափ
հեռու: Տղան լալով զլխուն եկածը
պատմեց: Քահանան ձեռքէն բռն-
նեց, եկու ես քեզ ձեր տունը տա-
նիմ ըսաւ: Աորեն առաջ չուղեց,
բայց ետքը աւաղերէցին խօսքը մը-
տիկ ըրաւ: Հասան տուն. Աորեն
չուղեց իր հօրը երևնալ. ան ատե-
նը քահանան ալ գնաց իր կողմանէ
ամէն բան տեղն ՚ի տեղը պատմեց
հօրը: Ատաւաղործը բանը առա-
ջուց դիտցողի մը պէս սկսաւ ծիծա-
ղիլ. առաւ աւաղերէցն ու Աորենը
տարաւ խուց մը, հոն սեղանին մօտ
նստեր էր մէկ մարդ մը, որ Աորեն
տեսնելուն պէս ճանչցաւ թէ իր
ձեռքէն ստակ առնող մարդն է:
Ձէր դիտեր թէ արդեօք ուրախա-
նայ ան մարդը տեսնելուն համար,
չէ նէ շիտակ վրան երթայ՝ իր ստա-
կը ուզէ: Հայրը խմանալով իր տը-
ղուն շփոթիլը, սկսաւ ամէնուն
առջեր ըսել. « Գիտեմ որդեակ, որ
կ'ամբշնաս կը խըպնիս ըրած ան-
խոհեմութեանդ վրայ. շատ ուրախ

եմ որ աս խելացի ու առաքինի
մարդը զքեզ աս կերպովս խրատեց:
Որչափ ատեն է որ մենք քեզի կը-
սէինք թէ լեզուիդ չափ դիր, բեր-
նիդ եկածը ամենզցրփեղ դուրս մի
տար, քեզի չինկած բաները մի խօ-
սիր, մեր խօսքերը անկըճիդ ջրի
ձայն կու գային: Քեզի աս օրուան
քաշածիդ պէս խրատ պէտք է եղեր
որ աչքդ բանաս ու զգուշաւոր ըլ-
լաս: Ի՞նչ պէտք էր որ երթաս չի-
ճանչցած մարդուդ հետ բարեկա-
մութիւն ընես, խելքիդ ի՞նչ փշեց
որ ելլես պատմես թէ վրադ ստակ
ունիս: Թէ որ դուն գէշ մարդու մը
ձեռք ընկած ըլլայիր՝ աս ստակը
հիմա կորսուած էր: Աւրեմն քեզի
խրատ ըլլայ, որդեակ, որ մէյմըն ալ
չիհասկըցած մարդուդ սիրտ չիբա-
նաս, մանաւանդ ճամբու մէջ, ա-
մէն մարդու հետ պէտք է իրացը-
նէ անուշութեամբ ու քաղաքավա-
րութեամբ վարուիլ, բայց շատ ըղ-
զուշալի բան է՝ սրտին դադանիքը
ուրիշի յայտնել »:

Հայրը ասոնք ըսելու ատենը ուրիշ մարդ մը եկաւ վրայ, խօսքը կտրեցաւ : Աորենը լալէն չէր դադրեր . մայրը մօտեցաւ տղուն քովը, սկսաւ ըսել իրեն, թէ ատ դող կարծած մարդդ մեր ճանչուորն է . քեզ խրատելու համար միայն ըրաւ ատ բանը . գիտցիր որ ինքը քեզմէ հեռանալէն ետքն ալ դացեր անտառը մտեր սլահուրտեր է որ տեսնայ թէ ինչ կ'ընես . ինչուան քահանային հետ խօսիլդ ալ տեսեր է . ու անկէց ետքը եկաւ ամէն բան մեղի պատմեց :

Աւագերէցն ալ քիչ մը խրատ խօսելէն ետքը՝ ելաւ բանը դնաց : Անկէց ետե խել մը ատեն Աորեն ինքզինքը բռնեց, ու քիչ կը խօսէր : Բայց շատ չխոսաց, հին մուրթիւնը նորէն ձեռք առաւ . պէտք եղաւ ուրիշ փորձանքի մըն ալ հանդիպի որ աւելի աղէկ խրատուի : Ինքը գեռ կտաւ ազործութիւն սորվելու հետ էր . իսկ Աուսթաւ եղբայրը ուսման մէջ օրէ օր առաջ

երթալով, քիչ ատենէն մեծ դրա-
րատուն մը պիտի մտնէր: Աս եր-
կու եղբայրները միշտ մէկմէկու
ծուռ աչքով կը նայէին. և Լորենը
ամէն անգամ որ եղբօրը կը հան-
դիպէր՝ ծանր խօսքով մը անոր սիր-
տը պիտի ծակէր:

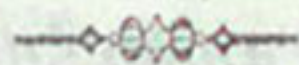
Շատ անգամ պէտք կ'ըլլար որ
ասոնց հայրը երթայ քաղաքը՝ կը-
տաւ դործելու հարկաւոր նիւթերը
դնէ: Մէկ օր մըն ալ որ անիկայ
աս պատճառաւ տնէն հեռացեր
էր, Լորենը ատեն դտաւ իր եղբօ-
րը հետ կուրտելու. սկսաւ աղէկ
մը սրդողիլ ու բարկանալ անոր:
Խեղճ կուսթաւը ասջի բերան լուռ
կեցած համբերեց. բայց երբոր տե-
սաւ թէ անիկայ երթալով կը կատ-
ղի, ձգեց փախաւ առջևէն: Ան ա-
տենը Լորենն առաւ կացինը՝ ասոր
ետեէն նետեց. բայց Աստուած պա-
հեց որ տղուն չիհասաւ: Ասով ալ
դոհ չեղաւ, դնաց մօրը, կուսթա-
ւին դէմ չիզուրցածը չիմնաց: Մայ-
րը նայեցաւ որ հանդարտեցընէ

դիները . աղէկ մըն ալ յանդիմանեց ,
ըսելով թէ « Սա ինչ անողգամու
թիւն է ըրածդ որ ինչուան կացիներ
քու եղբօրդ վրայ նետես » : Լորենը
ձեռքուց թէ մօրը խրատներէն առ-
նուեցաւ , ու հաշտուեցաւ եղբօրը
հետ . բայց ելաւ գնաց քովի գեղը ,
խօսք դրաւ քանի մը դատարկա-
պորտ տղոց հետ , ստակ ալ խոս-
տացաւ թէ որ կարենան մէկ աղէկ
ծեծ մը քաշել իրեն Աուսթաւ եղ-
բօրը : Անոնք ալ յանձն առին , ու
խօսքերնին պահեցին : Աուսթաւ
երբոր որ մը կամաց քալելով դըպ-
րոցէն կը դառնար , ասոնք վրան
վաղեցին , ու անմեղ տղան սկսան
չարաչար ծեծել : Ասոր լալէն կան-
չուրուտելէն դեղացիները ասդիէն
անդիէն վաղեցին եկան , Աուսթաւ
ըր խալըսեցին : Հարցուցին ան
անողգամներուն թէ ինչ կ'ուզեն
խեղճ տղէն . անոնք ալ դուրցեցին
թէ Լորենը մեզի ասանկ ապսպը-
րեց , ու թէ որ ընելու ըլլանք , ըս-
տակ ալ խոստացաւ մեզի : Աս բանս

ով որ լսեց՝ ան չարասիրտ շատա-
խօսին դէմ բարկացաւ . ամէնքն
ալ թշնամի դարձան իրեն :

Աս միջոցիս հայրերնին երբոր
տուն դարձաւ, խնացաւ Աորենին
ըրածը, շատ չիղարմացաւ . շուտ
մը առաւ Առաքեալը՝ քաղքին մէջ
տէրութեան մեծ դպրոցներէն մէկը
դրաւ . իսկ Աորենը տասներհինգ օր
խուցի մը մէջ գոցեց որ ոչ դուրս
ելլայ, ոչ մարդու մը հետ խօսի :
Աս պատիժը աս խայտառակութիւ-
նը անանկ ցաւ մը եղաւ Աորենին
սրտին որ հաստատ միտքը դրաւ
անկէց ետքը բոլոր հոգւով զգուշա-
նալ շատխօսութեան ու նախանձո-
տութեան մոլութենէն : Եւ աս բա-
նիս համար ասանկ ճար դտաւ :
Միշտ երբոր կ'իմանար թէ շատ խօ-
սեցաւ, ինքն իրեն պատիժ կը դնէր,
սրտին ուզած մէկ բանէն ետ կը կե-
նար : Շատ անգամ անմեղ զուար-
ճութիւններէն ալ հեռու կը կենար,
որ ինքն իրեն յաղթելու վարժի, և
ինքզինքը կը թէ : Քովիններուն կ'ա-

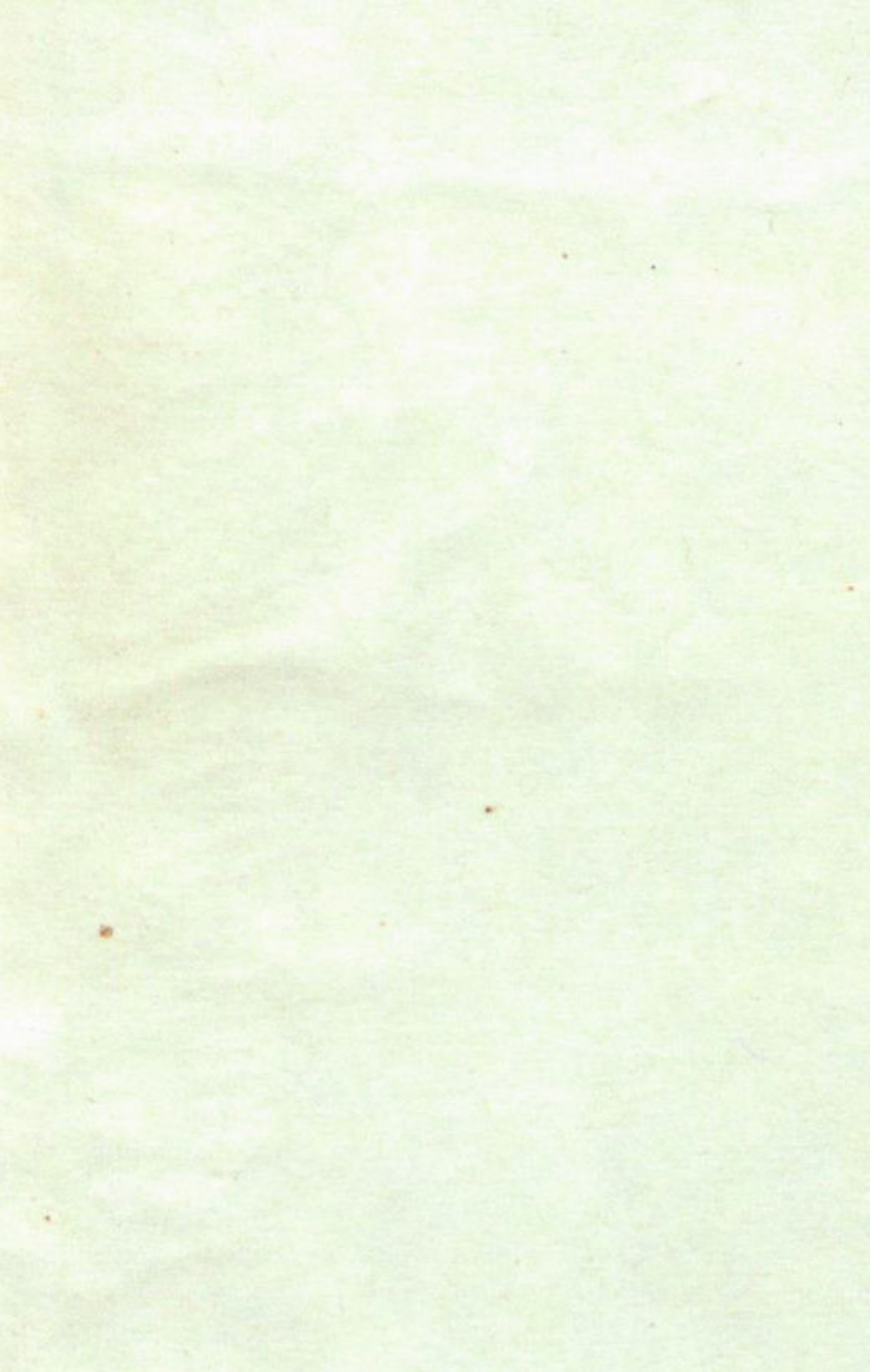
դաշէր որ իր վրայ սպակաութիւն մը
որ տեսնեն, համարձակ զուրցեն
իրեն, որ շտկուի: Ասանկով քա-
նի մը ամսուան մէջ անանկ կրթը-
ւեցաւ խելօքցաւ, որ ամէնքը դար-
մացան, ու վրան մեծ համարմունք
առին, սկսան սիրել զինքը:

ՅԱՆԿ ԳԼԽՈՑ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԻՐԻԿՈՒՆ , Հաւատարիմ գերի	5
ՎԵՑԵՐՈՐԴ ԻՐԻԿՈՒՆ , Խոստովա նանք	26
ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ԻՐԻԿՈՒՆ , Սուտ զուր ցողը իր սուտերովը կը պատժուի .	41
ՈՒԹԵՐՈՐԴ ԻՐԻԿՈՒՆ , Արհամարհոտ մարդը իր պատիժը կը գտնայ .	51
ԻՆՆԵՐՈՐԴ ԻՐԻԿՈՒՆ , Պղախկուց մո լութենէ մը ետ չիկեցողին վերջը գէշ է	69
ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ԻՐԻԿՈՒՆ , Հատախօս ար դայ	78

P. U. 6071